

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 38.

Fredagen den 7 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 43, till Konungen, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sju hufvudtitel.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Fortsattes föredragningen af sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1.

6 Punkten.

Utskottets förslag till lag angående tillägg till och ändring i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830.

Lagförslag
angående
tillägg till
och ändring
i lagen
för Rikets
Ständers
bank.
(Forts.)

§ 6.

Herr Forssell, Otto: Redan under förmiddagens lopp anfördes det, att denna lag är en bland de viktigaste och kanske den viktigaste, som förekommer under diskussionen i dag. Här föreligger och frågan att förvandla bestämmelser, som förut funnits i bankoreglementet, till föreskrifter af civillags natur. Det är gifvet, att man då måste tänka på att dessa bestämmelser skola gälla icke blott i år eller nästa år, såsom bankoreglementet hittills gjort, utan för någon längre följd af år. Då möter här ett förhållande, som åtminstone för mig är betänkligt. Riksbankens egna kapital jemte grundfonden äro för närvarande mer än 45 millioner kronor. Då det nu föreslås, att föreskrifva det af hela detta Riksbankens egna kapital icke mer än 12

Lagförslag
angående
tillägg till
och ändring
i lagen
för Rikets
Ständers
bank.
(Forts.)

millioner skola finnas i guld, det vill säga, att den metalliska kassan skall vara 15 millioner och deraf $\frac{4}{5}$ i guld, så förefaller det mig ytterst betänkligt. Det kan möjligen vara lämpligt i år eller nästa år, men då man besinnar, att man icke bör eller får ändra en civil-lag hvart annat eller hvart tredje år, så föreställer jag mig, att man både kunnat och bort meddela föreskrifter derom, att guldkassan, eller rättare sagdt den del af metalliska kassan, som består af guld, borde vara något större än 26 à 27 procent af bankens egna kapital. Såsom det nu är, har banken tillfälle att utlåna icke mindre än 73 procent af sina egna kapital och blott begagna resten till metallisk kassa. För mig vill det synas, som det icke skulle möta den allra ringaste svårighet för Riksbanken att höja sin metalliska kassa åtminstone till 20 millioner i närvarande stund, och dermed skulle utan tvifvel Riksbankens ställning vara och blifva i väsentlig mån förbättrad. En sådan åtgärd föreställer jag mig skulle mycket lätt kunna åvägbringas. Under loppet af de sista sju åren har Riksbanken användt ett kapital af 17,146,000 kronor årligen i medeltal för att ombesörja den utrikes vaxelrörelsen. Man säger, att denna rörelse skulle vara ett oundgängligt vilkor för att förse banken med nödigt guld; men, mine herrar, under loppet af dessa sju år har Riksbanken inköpt 2,230,000 kronor årligen i guld, och under tiden har banken ökat sin guldfond från 8 millioner till 14,400,000 kronor, hvarjemte privatbankerna försett sig med 7,700,000 i guld, således i det närmaste lika mycket guld som Riksbanken har importerat. Det har således icke varit behöfligt att bedrifva denna vaxelrörelse för att hålla vår guld-kassa uppe gent emot utlandet. Ser man nu efter hvad den utländska vaxelrörelsen inbringat Riksbanken i medeltal årligen under loppet af sju år, så finner man att den inbringat 502,000 kronor, det vill säga $2\frac{4}{5}$ procent af bankens egna kapital. Det är allt hvad vi förtjenat derpå. Banken har på depositioner hos utländska banker och bankirer förtjenat $1\frac{1}{4}$ procent. Under dylika förhållanden torde det icke vara farligt, om banken inskränkte denna rörelse och använde 6 à 7 millioner af denna rörelse för att dermed förstärka sin mynt-kassa. Banken behöfde därför icke inskränka sin inhemska lånerörelse eller sälja sina egna obligationer här i Sverige. Den behöfde blott minska sin utländska vaxelrörelse. En dylik vaxelrörelse bedrifves hvarken af den engelska eller af den franska banken. Dessa äro förbjudna att bedrifva en sådan rörelse. För att uppehålla guld-kassan behöfves den icke. Den kunde alldeles uteslutas. Jag yrkar emellertid icke derpå, men jag skulle tro, att den alltför väl kunde nedsättas med en 7 millioner och dessa förvandlas till guld. Dermed finge banken guld-kassa, utan att det invercade på bankens rörelse här i landet. Jag yrkar, att denna § måtte sålunda förändras, att det bestämmes att bankens metalliska kassa skall ökas till 20 millioner.

Herr Törneblad: Då den siste ärade talaren yrkade, att vår metalliska kassa skulle ökas till 20 millioner, ber jag få anmärka, att det är lättare sagdt än gjort. Det går mycket väl an att öka kassan till 20 millioner, men svårigheten är att kunna ständigt *bibehålla* den

vid detta belopp; och skall det ske, skola vi hålla den metalliska kassan vid 20 millioner, då framförallt behöfves den utländska vaxelrörelsen, som den föregående talaren icke ansåg vara af någon vikt för att hålla den metalliska kassan vid makt. Det är klart att, om en större import förekommer och den skall betalas, så finnes det två sätt att gå tillväga, det ena att skicka ut guld och det andra att skicka ut utländska vaxlar till diskontering i stället för guld eller hvad man kallar guldvaluta, eller ock, hvilket är regeln, skicka ut anvisningar eller vaxlar på våra utrikes behållningar. Om vår guld-kassa icke skall minskas, då måste vi hålla våra utländska behållningar "au courant des affaires". Jag skall taga ett exempel. Om vår metalliska kassa är 15 millioner nuvarande minimum och vi hafva 10 millioner i utländska behållningar, så kunna dessa naturligen endast hållas vid makt genom att man ständigt inköper nya vaxlar på utlandet, emedan det finnes åtskilligt, som alltjemt minskar de utrikes behållningarne, — det kan på ganska kort tid, ja, en vecka eller par till och med gå till öfver 10 millioner. Det finnes ingen annan möjlighet härför än att inköpa vaxlar allt efter som behållningarne minskas, så att de ständigt utgöra om icke samma belopp, så dock åtminstone en ganska respektabel summa. Kunna vi ej göra så och gifva anvisningar på våra utländska behållningar, då komma importörerna med våra sedlar i hand och begära guld, så att metalliska kassan nedgår under minimum. Det är mycket vanligt, att det så sker. Man har skickat guld i synnerhet till Danmark och Norge — förr oftare till Norge. Huru skulle det nu gå i längden att hålla guld-kassan uppe, om man ej använde utländska anvisningar? Jag lemnar det derhän, men vill dock nämna ett sätt nemligen att strypa utlåningsrörelsen, och hvilka fördelar det skulle hafva för landet, det lemnar jag också derhän. Säkert är att, då vi i allmänhet hafva omkring 35 å 36 millioner riksbankssedlar utelöpande och af dessa väl omkring 7 millioner ligga hos privatbankerna samt större delen af dessa millioner i hast kunna kastas på Riksbanken, så hafva vi icke annat att göra än skicka ut guld eller draga på våra utrikes behållningar. Dessa matas af de utländska vaxlarne. Funnes icke de, så komme icke de utländska behållningarne att finnas till och då komme äfven den metalliska kassan att i längden icke finnas till. Det ena är så sammanhängande med det andra, som det kan vara.

Hvad nu det beträffar att höja den metalliska kassan från 15 till 20 millioner, så kan man visserligen göra det; men följden blir, att man naturligtvis måste under en tid i viss mån "strypa", därför att man är rädd att få så mycket tillbaka af sina sedlar, att denna kassa å 20 millioner nedgår. Den, som följt med Riksbankens månadsrapporter, ser, att det icke alltid varit lätt att hålla den metalliska kassan å 15 millioner uppe med all denna import, och den vet också, att en höjning af densamma till 20 millioner är, såsom jag förut yttrat, lättare sagd än verkstald, då man ser på förhållandet för en längre tid. Det vore mycket önskligt, att vårt förhållande till utlandet vore sådant, att vi alltid kunde hålla dessa 20 millioner i kassa, utan att upplåning behöfver ega rum. I detta lagförslag är emeller-

*Lagförslag
angående
tillägg till
och ändring
i lagen
för Rikets
Ständers
bank.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
tillägg till
och ändring
i lagen
för Rikets
Ständers
bank.
(Forts.)*

tid inlagd en svårighet mot förut. Det har nemligen intagits det stadgande, att den metalliska kassan skall till $\frac{4}{5}$ bestå af guld. I den metalliska kassan äro icke inräknade äldre silfvermynt, som äro präglade före 1873 års myntkonvention, och hvilka för närvarande få beräknas till sitt fulla silfvervärde. Dessa hafva icke medräknats, under det att de andra höjts från 90 procent till fullt. Huru stor skillnad detta gör i afseende å den metalliska kassan, det kan man bedöma deraf, att enligt öfersigten den 31 Mars innevarande år den metalliska kassan, beräknad efter nu gällande stadganden, utgjorde 16,896,278 kronor, men, beräknad efter de stadganden, som nu föreslagits, skulle utgöra 16,289,452 kronor. Att dock detta ej i längden kan inverka mycket, är gifvet, helst guldets måste hafva den viktigaste rollen i metalliska kassan. Läger man dertill angelägenheten hos Riksbankens styrelse att höja kassan för att få begagna sedelutgifningsrätten till sitt fulla belopp, hvartill fordras, att den metalliska kassan uppgår till 18 millioner, så förefaller det mig, att de nya bestämmelserna innehålla just de bästa föreskrifterna i afseende å den metalliska kassans bestånd, men på ett sådant sätt, att denna kassa står i ett elastiskt förhållande till sedelutgifningen, hvilket är det enda riktiga för en sedelutgivande bank. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Forssell, Otto: Jag fruktar, att den siste ärade talaren icke beaktade, hvad jag anförde, eller de sifferuppgifter, jag åberopade. Under de sista sju åren, 1878-1884, har Riksbankens guldkassa ökat från 8 millioner till 14,400,000 kronor, det vill säga, den har ökat med 6,400,000 kronor. Under den tiden hafva privatbankerna försett sig med guld till belopp af 7,700,000 kronor. Således har guldkassan i landet ökat med tillhopa 14,100,000, under dessa sju år. Nu har under samma tid Riksbanken importerat guld till belopp af 15,900,000 kronor. På sju års tid har den så mycket omskrikna balansen mellan export och import gått till 1,800,000 kronor, således icke fullt 300,000 om året. Detta talet från bankofullmäktiges sida, att de behöfva den utländska vaxelrörelsen och icke kunna hålla guldkassan uppe utan denna rörelse, är alltså, mine herrar, ett tomt tal. Det vederlägges fullkomligt af faktiska förhållanden och siffror. Vilja de taga kännedom om fakta och siffror, äro de vederlagda. Hela skillnaden mellan guldkassan och importen under 7 år är 1,800,000. Och med detta faktum och dessa klara siffror torde det icke vara möjligt att komma med dylikt påstående. Jag vidhåller, hvad jag i sak yrkat, men anhåller nu om återremiss å denna paragraf.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf och sedan derpå, att densamma skulle till Utskottet återförvisas, hvarefter propositionen på paragrafens godkännande upprepades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 7—10, *slutmeningen, ingressen och rubriken.*

Godkändes.

Utskottets i 6 punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom Kammarens beslut i afseende på den föreslagna lagen.

3 punkten.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Både bankkomitén och Kongl. Maj:t hafva såsom det slutliga mål, hvartill vi i fråga om bankväsendet böra sträfva, uppställt Riksbankens öfvertagande af all sedelutgifning och den enskilda sedelutgifningens fullständiga upphörande. För min del tillstår jag, att jag anser detta mål önskligt och väl värdt att eftersträfva. För detta ändamål är det emellertid nödigt att å ena sidan reformera Riksbanken och å den andra ändra lagstiftningen angående de enskilda bankerna. Nu säger man från privatbanksståndpunkt: "Reformera först Riksbanken, så att den blir i stånd att öfvertaga all sedelutgifning, så få sedan de enskilda bankerna reformeras!" Från Riksbankens sida säger man åter: "Reformera först de enskilda bankerna, så vilja vi sedan reformera lagen om Riksbanken!" Vid affattande af förevarande lagförslag har man åsyftat att börja reformen från båda hållen och således samtidigt reformera både lagstiftningen om Riksbanken och de stadganden, som gälla angående de enskilda sedelutgivande bankerna. För min del tror jag denna väg vara den, som säkrast och bäst leder till målet. Men då fordras ock, att man sätter båda dessa reformer i något slags samband med och beroende af hvarandra. Jag står nemligen på den ståndpunkt, att jag anser lagstiftningen angående Riksbanken vara den, som bäst behöfver reformeras. Vårt lands hela finansiella historia visar, huru illa den banken blifvit skött och om hvilka lidanden och förluster, som öfvergått vårt folk till följd deraf. Jag tillät mig vid ett föregående sammanträde säga, att bestämmelsen i 72 § Regeringsformen, att Riksbankens sedlar må erkännas såsom mynt i riket, var ett ständigt hot mot eganderätten. Mot detta invände den ädle Friherre Klinckowström, att i åberopade paragraf också stode, att dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, med silfver eller guld af banken inlösas. Detta är sant och der står till och med, att "Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård"; men bestämmelsen, att Riksbankens sedlar må för mynt i riket erkännas, är icke gjord beroende af den andra bestämmelsen, att Riksbankens sedlar fortfarande af banken inlösas. Man har derfor i början af vårt nya representationsskick försökt att åstadkomma en förändrad lydelse af denna paragraf, så att Riksbankens sedlar skulle bestämmas utgöra lagligt betalningsmedel endast så länge Riksbanken fortfarande att inlösa dem med klingande mynt, alldeles så, som den engelska banklagen föreskrifver. Men denna nya bestämmelse

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

föll på motståndet i Andra Kammaren. Friherre Klinckowström invände äfven mycket patetiskt, att bakom Riksbanken stode hela svenska folket, så att innehafvarne af sedlarne skulle genom svenska folkets åtgärd vara trygga för förluster. Men det har visat sig, att svenska folket med stort jemnmod åsett, huru innehafvarne af Riksbankens sedlar gjort förluster. Vid den senaste realisationen var det endast $\frac{3}{8}$ af sedelskulden som infordrades. Det kan vara värdt att i minnet återkalla ett blad af vår äldre bankhistoria, och i synnerhet rekommenderar jag det till Friherre Klinckowströms behjertande. Friherre C. D. Skogman i sina "anteckningar om Rikets Ständers Bank" berättar följande: "Under 1800 års riksdag öfvervann bondeståndet sin ovilja för banken och tillkännagaf sin önskan att i dess förvaltning deltaga." (Före 1800 ville nemligen bondeståndet icke hafva något att skaffa med banken, ty det fruktade för garantin). "De tre andra stånden, som ursprungligen hade garanterat banken, togo denna önskan i öfvervägande och funno, i anseende till härvid förekomna skäl och omständigheter, godt bifalla, att bondeståndet måtte, utan all slags afgift eller tillskott, inträda i förvaltningen af banken under gemensam garanti och den uttryckliga förbindelse, att bondeståndet med all dess fasta egendom ansvarade för så stor summa, som hvartdera af de 3 andra ståndens andel i bankens då egande fond belöpte sig till. Som bankens behållna öfverskott vid 1799 års slut steg till 3,530,023 riksdaler specie, eller till 1,173,341 riksdaler för hvartdera af de 3 stånden, så skulle enligt afhandlingens ordalydelse, sistnämnda belopp ännu i dag kunna hos bondeståndet för bankens räkning utkrävas utöfver dess gemensamma ansvarighet." (Denna bok är tryckt 1845.) Men emellertid då banken gjorde cession (det kallades, att banken realiserade) -- lät hvarken bondeståndet eller ridderskapet och adeln eller något af de öfriga riksständen höra af sig med sin garanti.

Jag fruktar att, om bistra tider inbryta och Riksbankens sedlar ej infrias, komma Riksdagen och svenska folket lika litet som de forna Riksständen att hålla innehafvarne af Riksbankens sedlar skadeslösa. Det är därför jag tror, att Riksbankens reformerande är den angelägnaste reform i vårt land. Kammaren har antagit den nya lagen om ändrad lydelse af 1830 års lag om Rikets Ständers bank och deri har Kammaren gjort synnerligen väl. Så vidt på denna Kammare ankommer, är således bankens sedelutgifningsrätt bestämd i civillag. äfvensom huru stor den metalliska kassan skall vara. Vi hörde på förmiddagen huruledes Friherre Klinckowström icke ville hafva sådant bestämdt i civillag och i det fallet hade samma tankegång som Herr Dahn.

Jag, för min del, vill icke medgifva någon ändring i lagstiftningen angående de enskilda bankerna, med mindre vi få reformen angående Riksbanken genomförd; och jag hemställer därför, att hvad Kammaren kan komma att vidtaga rörande de enskilda sedelutgifvande bankbolagen må vidtagas endast under förutsättning och vilkor, att Kamrarne i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag

angående tillägg till och ändring i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830 fatta sammanstående beslut.

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

På gjord proposition bestämdes, att Kammarens beslut i afseende på hvad som föreslagits i denna punkt af utlåtandet skulle fattas enlast under förutsättning och vilkor att Kamrarna i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till och ändring i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830 fattade sammanstående beslut.

Utskottets förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.

1 §.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Då jag tager för gifvet, att Herr Grefven och Talmannen äfven vid behandlingen af denna lag medgifver, att uttalanden rörande lagen i dess helhet få ske vid föredragningen af dess första paragraf, så tillåter jag mig att här, liksom vid behandlingen af lagen om bankaktiebolag, uttala hvilka delar af förslaget regeringen anser sig kunna antaga och i hvilka delar regeringen har en annan uppfattning. Jag vill då nämna, att vissa af de paragrafer, angående hvilka jag anhåller att få yttra mig, äro sådana, att regeringen anser sig kunna antaga dem, ehuru den anser Riksdagens uppmärksamhet böra fästas på följderna af de ändringar, Lag-Utskottet föreslagit i den Kongl. propositionen, då deremot andra äro af beskaffenhet, att de *icke* kunna af regeringen accepteras.

Hvad nu först den 2 § angår, så framgår af så väl bankkomiténs som Kongl. Maj:ts förslag, att målet för den nu ifrågavarande lagstiftningen är att så småningom åt Riksbanken vinna all sedelutgifning inom landet, men detta utan att åstadkomma någon rubbning i affärlifvet, hvilket skulle lända till stort men för stora samhällsklasser och för nästan samtliga invånare i landet. Det belopp, bankkomitéen föreslagit såsom maximum för de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, uppgår, såsom bekant, till 50 millioner kronor; men bankkomitéen har dervid icke föreslagit någon supplementär sedelutgifningsrätt, till följd hvaraf de sedelutgifvande bankerna skulle blifva förhindrade att utgifva hela beloppet 50 millioner, utan nödgas att hålla i reserv ett visst belopp sedlar, så att de icke samtidigt kunde begagna sig af sedelutgifningsrätten till mer än 40 millioner. Deremot har Kongl. Maj:t, med bibehållande af samma belopp, 50 millioner, dessutom föreslagit, att de enskilda bankerna skulle ega rätt att utgifva sedlar å innehavande guld till visst belopp, men samtidigt härmed föreslagit en begränsning i utgifvandet af sedlar å 10 kronor. För uttrönande af det belopp, som är erforderligt för landet, — ty man bör endast taga hänsyn till landets behof af rörelsemedel och ingalunda blott se till, att de enskilda bankerna få allt hvad de begära — har det visat sig, att under de senare åren bankerna under normala förhållanden haft utelöpande sedlar till ett belopp af något öfver 50 millioner

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

kronor. Tager man de tio sista åren till utgångspunkt, så befinnes det, att medeltalet af de enskilda bankernas sedlar uppgått till femtioen millioner + 200,000 kronor. Men ett så högt belopp har icke varit utelöpande under större delen af året, utan utgifningen har vanligen skett i mindre belopp, under det att månaderna Mars, April, September och Oktober hafva kräft större mängd af omsättningsmedel, hvarigenom medeltalet för hela året i någon mån ökats. Jag ber likvisst att få anmärka, på det man icke skall säga, att jag velat fördölja huru förhållandena varit, att under ett år, nemligen 1874, således strax före detta tiotal af år, sedelutgifningen för de enskilda bankerna hade stigit upp till ett medeltal af något öfver 70 millioner kronor. I bankkomiténs beräkningar intagas icke så många år som jag här anför, och komitén har också kommit till något lägre siffror än jag här har beräknat. Men man kan med ledning af dessa siffror säga, att behovet torde utgöra omkring 50 millioner, äfven om man förutsätter en utvidgad verksamhet inom landet. Ty det är väl icke gifvet, att en ökad rörelse nödvändigt skall i samma proportion fordra ökad sedelbelopp, då man väl småningom lär sig använda äfven andra medel för öfverföring af valutor. Äfven om de enskilda bankerna nu skulle få vidkännas någon indragning, så torde de kunna nöja sig med att få besörja det normala behovet af sedelutgifningen, medan det har förbehållits Riksbanken att besörja utgifningen af de sedlar, som vid tillfällig utsvällning kunna erfordras, vare sig denna utsvällning sker för visst år eller för en längre tidsföljd under en särskildt uppblomstrande period.

Vidare förekommer en olikhet mellan Kongl. Maj:ts förslag och Utskottets i den 30 §, der Utskottet har iakttagit en större stränghet mot de enskilda bankerna vid sådana tillfällen då de öfverskridit sin sedelutgifningsrätt. Under det att Kongl. Maj:t endast anser, att, sedan sedelutgifningen varit öfverskriden under mer än fyra dagar, utan att detta blifvit rättadt, en anmälan då skulle göras af Konungens befallningshafvande, så har Utskottet i stället föreslagit, att en sådan anmälan skulle ske *genast* sedan sedelbeloppet öfverskridits, utan att någon vidare påföljd skulle drabba banken, derest detta belopp inom fyra dagar blifvit återställt. Nu är det visserligen sant, att, då ingen påföljd har blifvit föreslagen, någon synnerlig stränghet icke synes ligga i den föreslagna ändringen. Men sedermera i samma paragraf heter det, att, om en bank oftare öfverskrider sin sedelutgifningsrätt, Konungen skulle kunna indraga bankens hela rättighet att utgifva sedlar, och ju oftare en sådan anmälan sker, desto större anledning får Kongl. Maj:t att anse banken oftare hafva öfverskridit sin sedelutgifningsrätt.

Om nu en bank antingen, på sätt här blifvit förutsatt, förverkat sin sedelutgifningsrätt eller, vare sig helt och hållet eller till en del afstår från denna rättighet, så har Kongl. Maj:ts förslag afsett, att den sålunda ledigblifna sedelutgifningsrätten skulle kunna lemnas till nyinrättad bank eller fördelas på redan befintliga banker. Men genom ett tillägg till 36 § har Utskottet förhindrat ett sådant åtgörande och derigenom försvärat ställningen, icke så mycket för bankerna, som för

hela den ort, i hvilken den ifrågavarande banken hade blifvit satt att verka. Ty jag måste antaga, att Kongl. Maj:t vid fördelningen af hela sedelbeloppet måste afse behovet på de orter, der banker finnas, och således fördela beloppet, ej blott efter som bankerna å dessa orter i större eller mindre mån behöfva sedelutgifning, utan fastmer efter orternas behof af omsättningsmedel. Följden af Utskottets förslag skulle således kunna blifva en rubbning i hvad som ansetts behöfligt, en rubbning, som icke så mycket skulle drabba bankernas delegare eller långifvare som deras låntagare.

Hvad jag hittills anfört, rör sådana paragrafer, der jag har sökt påvisa, att Utskottet icke har åstadkommit någon förbättring af det Kongl. förslaget, utan att jag dermed bestämdt har sagt, att de föreslagna förändringarne icke skulle kunna af regeringen accepteras.

Men i fråga om den 31 § är förhållandet annorlunda, ty hvad Utskottet der har föreslagit, kan Kongl. Maj:t *icke* godkänna. Då nemligen Riksbanken genom den större sedelutgifning, som för densamma är afsedd, kommer att få ett högst betydligt ökad inflytande på hela sedelutgifningen i landet, så läser också för densammans förvaltning, större garantier höra sökas, än som för närvarande existera. Väl må erkännas, att genom de ändringar i lagen om Rikets Ständers bank, som denna Kammare redan har antagit, högst väsentliga och för det närvarande nödiga garantier blifvit antagna. Men detta erkännande torde gälla blott under förutsättning, att icke någon sådan rubbning göres i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, att Riksbanken skulle blifva tvungen att *ensam* öfvertaga all sedelutgifning och nästan all bankrörelse inom landet. Ty jag antager, att genom indragning af tiokronesedlarna för de enskilda bankerna, det hufvudsakligaste af deras sedelutgifningsrätt dermed också faktiskt vore indraget.

Då jag nämner förändringar med afseende på Riksbankens förvaltning, bör jag åtminstone antyda, i hvad mån sådana kunna anses behöfliga, och de gälla ej mindre sammansättningen och sättet för val af Riksbankens styrelse än äfven grunderna för vissa af Riksbankens rörelsegrenar. En närmare utveckling i sak torde icke vara erforderlig, då denna fråga nu icke föreligger till afgörande. Men hvad jag bestämdt anhåller att här få betona, det är, att det ofta hörda talet att en ökning af Riksbankens grundfond skulle vara allt som erfordras för att Riksbanken skulle finnas skickad till att öfvertaga all sedelutgifning och att genom allt mer spridda afdelningskontor besörja all bankrörelse inom hela landet, det lär icke vara rätt. För att Riksbanken skall kunna öfvertaga detta och bestrida alla de funktioner i öfrigt, som åligga en centralbank, torde mycket mera erfordras. Regeringen kan nu icke medgifva, att tiokronosedlarnes indragning lagfästes, innan man för framtiden bestämt grunderna för Riksbankens förvaltning, och som denna fråga inom representationen icke kommit till full klarhet, så vill regeringen icke afhända Kongl. Maj:t dess rätt att ega något inflytande på beslutet om tiokronosedlarnes indragning. Vidare kan jag anmärka, att det sätt, som Utskottet har föreslagit för indragningens succesiva verk-

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

ställande, icke uteslutande beror på bankerna ensamt. Ty om bankerna emot årets slut icke innehafva alla de tiokronesedlar, som skulle vara erforderliga för att nedsätta beloppet, emedan de icke fått in så många sedlar, som härför beräknats skola, med ledning af statistiken från föregående år, hafva influtit, så kan det hända, att bankerna icke lyckas åstadkomma nedsättningen till det belopp, som enligt här föreskrifven lag skulle dem åligga. Dessutom, att redan nu fatta ett beslut, huru man skulle börja en förändring om fem år, synes mig icke vara så alldeles klokt, ty det kan hända, att förhållandena vid 1894 års slut icke äro af den beskaffenhet, att man vågar verkställa en sådan indragning.

De öfriga förändringarna i denna lag äro af den beskaffenhet, att regeringen med nöje accepterar dem, dels derföre att de utgöra endast förändringar i reaktionen och dels äfven äro förbättringar, hvilka regeringen tacksamt antager.

Slutligen tillåter jag mig att till Kammarens ledamöter ställa den uppmaningen att icke dröja med att fatta beslut angående lagstiftningen för de enskilda bankerna. Inom 1888 års utgång upphör nemligen oktrojen för alla bankerna, och enligt 1874 års förordning skola bankerna 18 månader innan en ny eller förlängd oktroj meddelas, hafva gjort ansökan derom hos Kongl. Maj:t. Med undantag af Skånes Enskilda bank, som har sin bolagsstämma i Maj, hafva alla de öfriga bankerna samtidigt sina ordinarie bolagsstämmor i Mars månad. Vid den tiden eller under loppet af nästa riksdag skall således beslut fattas angående ansökning om ny eller förlängd oktroj. Jag hemställer då, huruvida det kan vara möjligt, att man vill besluta en sådan anhållan utan att känna den lag, efter hvilken man under nästkommande tio-årsperiod skall rätta sig. Jag hemställer till Kammarens ledamöter, huruvida det kan vara tänkbart, att bankerna då bland sina delegare skulle få räkna de förnämsta personerna, dem, af hvilka de hafva sitt bästa stöd och sin kraftigaste hjälp. Om någon lag denna riksdag icke fattas, lär regeringen således blifva nödsakad att, då bankerna framställa sådan anhållan, lemna oktroj efter 1874 års lag. Jag vågar derför anhålla hos Kammarens ledamöter, isynnerhet hos dem, som särskildt arbeta åt det ytterliga hållet, vare sig de ifra för de enskilda bankernas bästa, eller deras smak hufvudsakligen ligger åt att befordra Riksbankens förstärkning, att de nu behagade förena sig om ett beslut till lag för de enskilda sedelutgifvande bankerna.

Detta anförande mottogs med talrika bifallsrop.

Friherre Klinckowström: Då jag förut haft åtskilliga anmärkningar i detalj att framställa emot det ifrågavarande lagförslaget, så vill jag här anmärka, att jag gör det nu beträffande förslaget i dess helhet.

Hvad då beträffar lagen om bankbolag med rätt att utgifva egna banksedlar äfvensom det förslag till *förordning* rörande sistnämnda banker, synas de anmärkningar, som deremot blifvit gjorda af Högsta Domstolens ledamöter, vara af den beskaffenhet att endast dessa an-

märkningar, enligt mitt förmenande, göra förslagen oantagliga. Tack- samt måste erkännas det Sammansatta Utskottets bemödanden att genom sina förslag förbättra de två af Kongl. Maj:t framställda propositionerna, hvilka förbättringar äro ganska afsevärda. Men det återstår likvisst i detta hänseende tillräckligt mycket att anmärka för att jag fruktar, att dessa lagar derför icke böra antagas. Genom borttagande af hittills gällande föreskrifter begränsas den solidariska ansvarigheten för hufvudlottegarne beträffande bankens samtliga förbindelser och den betydliga inskränkning härutinnan, som blifvit gjord genom 6 § i det nu föreliggande förslaget, innebär, enligt mitt förmenande, en stor fara för allmänheten ehuru förmånlig för lottegarne, och följdén, om denna lags 6 § antages, sådan den nu blifvit föreslagen, torde blifva ödesdiger för ifrågavarande bankers intressen. Jag vill icke besvära Kammaren med att på grund af senaste bankrapporter framvisa, huru det skulle taga sig ut för bankerna, i fall allmänheten skulle finna sin fördel fordra att återbegära de penningar, hvilka så väl på deposition som upp- och afskrifningsräkning af denna allmänhet blifvit åt de enskilda bankerna anförtrodde, äfvensom om de sedlar, som allmänheten innehar, blefve presenterade till inlösen. Jag påstår alldeles icke, att icke de enskilda bankerna kunna, som det heter, göra rätt för sig, ty det visa dessa bankrapporter, att fonder och skulder motsvara hvarandra. Men, mine herrar, om man å ena sidan granskar de olika fordringarna med afseende på *tiden* och å andra sidan skulderna likaledes med afseende på *tiden*, så skall hvarje granskare ovilkorligen finna, att det för de enskilda bankerna blefve omöjligt att på den tid, som vederbör, kunna tillfredsställa sina fordringsegare, och det skall således hota dessa bankers bestånd, i fall denna misstro mot bankernas kredit och vederhäftighet blefve allmännare spridd, hvilket åter skulle blifva händelsen, i fall den solidariska ansvarighet, som nu finnes, borttages eller förminskas på sätt denna 6 § i lagförslaget utvisar.

Sedelutgifningsrättens befastande genom civillag, såsom förslaget äfven innehåller, synes också, enligt mitt förmenande, vara högst betänkligt, så mycket mer som den allmänna meningen börjar inse hela faran och olämpligheten af denna, så att säga, monopoliserade sedelutgifningsrätt på några få enskildes händer.

Då genom antagande af denna lag, sådan den här föreligger — i fall den med de från Kongl. Maj:ts förslag afvikande tillägg och rättelser skulle af Kongl. Maj:t bifallas — Riksdagen skulle blifva delaktig i ansvaret beträffande de enskilda bankernas blifvande tillstånd och verksamhet, hvilket ansvar enligt det föreliggande förslagets bestämmelser skulle kunna blifva ganska tungt att bära, så må Kongl. Maj:t såsom hittills ensam på grund af sin ekonomiska lagstiftningsrätt ordna ifrågavarande banker och bestämma deras verksamhet samt hädaneftre bära hela ansvaret derför.

Då jag förmodar, att detta förslag till lag för enskilda banker slutligen kommer att af Riksdagen afslås, synnerligen efter den förut-sättning, som en värderad talare, Herr Bergström, föreslagit och Kam-maren gillat, så har nu Kongl. Maj:t derigenom tid att förnya tioårs-

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.

(Forts.)

oktrojen för dessa banker, hvarigenom de få tillfälle och rådrum att ordna sin framtida verksamhet, på samma gång Kongl. Maj:t äfven får tid att bestämma om indragningen af tiokronesedlarna, något som ensamt hvilat i Kongl. Maj:ts hand, såsom vi alla veta. Dessutom, om en sådan förlängd tioårig oktroj lemnas, får äfven allmänheten tid att besinna, huruvida den vill vidare anförtro sina besparingar åt dessa banker och mottaga deras sedlar såsom gällande mynt. Skulle Kongl. Maj:t under denna nya oktrojtid icke vilja låta indraga tiokronesedlarna, och bankerna icke sjelfmant vilja omdana sin verksamhet i sådan rigtning, då torde Riksdagen begagna sig af sin rätt att utan regeringens hörande lägga en bevillning af 3 à 4 procent på alla enskilda bankers sedelutgifning och reservera hela Riksbankens nettovinst till stärkande af denna banks fonder.

På grund af hvad jag nu vågat i korthet anföra, yrkar jag afslag på hela det ifrågavarande lagförslaget.

Jag har slutligen endast några ord att tillägga rörande min enskilda ställning till denna fråga. Då det är sannolikt, att denna lag här i Kammaren icke torde blifva afgjord utan någon eller några voteringar, och det kan hända, att dessa voteringar, såsom åtskilliga gånger förut inträffat, komma att bero på en enda röst, så, och då jag är solidarisk delegare i enskild bank och således kan hafva enskildt gagn eller skada af det beslut, som fattas, kommer jag att under dessa voteringar icke afgifva någon röst.

Herr Nordenfelt: Efter det anförande, som jag och, efter hvad jag förmodar, hela Kammaren med största intresse hört, från statsrådsbanken, har jag för min del icke något väsentligt i sak att tillägga i de allmänna delarne af den fråga, som föreligger. Det kan icke falla mig in att med de ord, som stå mig till buds, söka upprepa hvad som redan sagts bättre, än jag kan säga det; men jag vill dock an hålla att få något beröra frågan från de enskilda bankernas synpunkt. Jag ber att få förutskicka den anmärkning att, ehuru jag icke kommer att hafva den grannlagenhet, som den nästföregående talaren, hvilken förklarade sig icke ämna lemna sin röst för den ena eller andra punkten, emedan han vore delegare i en enskild bank, jag dock skall försöka se saken så allmänt som möjligt, och särskildt vill jag påpeka, att jag icke hyser den ringaste ömsinnet mot lottegarne i de enskilda bankerna. Om de förtjena 5 eller 10 procent eller nödgas taga ut sina penningar ur banken, är en sak, som icke rör fäderneslandets väl; men om vi här besluta en oklok lag, hvilken framkallar en penningekris, som eljest icke behöft inträffa, vill jag därför icke dela ansvaret.

Den största svårigheten för de enskilda bankerna, antingen vi godkänna en lag om deras sedelutgifningsrätt, sådan den efter öfverläggningarna här kan framkomma, eller hela förslaget afslås, blir i alla fall att vid den tid, då beslut skall fattas om nya oktrojer, få lottegarne att kvarstanna. Om detta förslag afslås, komma bankerna att fortfarande lefva under samma provisoriska tillstånd, i hvilket de befunnit sig allt sedan år 1874. Jag tror mig veta, att en stor del af lottegarne i de enskilda bankerna ledsnat på att icke veta från den

ena dagen till den andra, hurudan lagstiftningen kommer att blifva, och i synnerhet har en ogynsam verkan åstadkommit af de korta oktrojer, som på senare tider beviljats för att bringa samtliga enskilda bankers afslutning till en gemensam tidpunkt. För min egen del skulle jag visst icke hafva några betänkligheter vid att fortsätta en sådan affär äfven under den osäkerhet i fråga om rätten att utgifva tiokronesedlar, som 1874 års lag medfört, men jag befarar att jag icke kan göra gällande samma åsigt hos lottegarne. Detta är faran, om förslaget afslås. — Om vi åter godkänna en lag, sådan som Kongl. Maj:t eller Utskottet här föreslagit, är faran minst lika stor, om icke större. I bägge dessa förslag förefinnas nemligen några hufvudsakliga fel, större eller mindre i det ena eller det andra. Jag vill särskildt yttra några ord om den solidariska ansvarighetens borttagande och om sedelutgifningsrätten.

Hvad den solidariska ansvarigheten beträffar, så hyser jag för min del icke den ringaste tvekan att den icke kan och bör nu borttagas. Vi hafva haft den så länge, utan att den behöft användas, och de enskilda bankernas ställning är sådan, att de verkligen icke behöfva denna garanti bakom sig för att med rätta åtnjuta förtroende hos den allmänhet, hvars medel de förvalta. Deremot är jag icke viss om att denna uppfattning kommer att göra sig gällande hos våra depositörer, hos dem som insätta penningar hos oss på andra räkningar eller hos dem som mottaga våra sedlar. Om man skulle döma efter de framställningar, som här framkommit i motionen och på andra sätt, skulle det ju vara rysligt farligt för allmänheten att sätta in sina penningar hos de enskilda bankerna, om den solidariska ansvarigheten borttages. Hvad sådant tal kan verka på dessa personer, af hvilka bankerna bero, kan jag ej bedöma, men visst är, att deri i allt fall ligger en fara, hvaremot ingen fara vore att låta den solidariska ansvarigheten kvarstå.

Begränsningen af sedelutgifningsrätten åter är af två slag, dels den allmänna, att sammanlagda beloppet af alla enskilda bankers sedlar icke skulle få öfverstiga, enligt Kongl. Maj:ts förslag, 50 millioner, och enligt Utskottets förslag, 60 millioner, dels den särskilda begränsningen inom detta belopp i fråga om utgifvande af tiokronesedlar, hvilken sistnämnda begränsning icke blifvit tillräckligt beaktad, hvarken i Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag. Begränsningen af sedelutgifningsrätten i allmänhet är nog trång, men det finnes dock en möjlighet för de enskilda bankerna att, om äfven med uppoffring af penningar, reglera förhållandet, i händelse den utelöpande sedelmassan någon gång skulle mot deras vilja och kanske utan deras vetskap gå öfver det tillåtna maximum. Men om det belopp, som är föreslaget såsom maximum för tiokronesedlarna, enligt Kongl. Maj:ts förslag $\frac{2}{3}$ -delar af 50 millioner och enligt Utskottets förslag $\frac{1}{3}$ af 60 millioner, i båda fallen således 30 millioner, skulle öfverskridas, finnes därför icke något remedium. Jag kan icke på något sätt rädda mig från den påföljd, som finnes stadgad i 30 §:n. Till följd häraf måste jag, utom att jag nödgas inskränka min sedelutgifning i allmänhet, så att jag icke riskerar att öfverskrida den därför bestämda gränsen, i afseende å tiokronesedlarna iakttaga en ytterligare försigtighet, för att icke råka

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

ut för den drakoniska bestämmelsen att betala 1,000 kronor om dagen, till dess allmänheten lemnar tillbaka mina tiokronesedlar, hvilka jag naturligtvis icke kan taga igen ur dess tickor. Detta kommer att verka derhän, att, redan då denna lag skulle börja tillämpas, en ganska väsentlig indragning af de enskilda bankernas sedlar måste ske; och det torde vara kanske något sangviniskt att tro att, då ställningen inom landet för närvarande icke är synnerligen god, vi den 31 December 1888, eller rättare redan under förra delen af detta år, skulle befinna oss i den ställning, att de enskilda bankerna kunde, utan att vålla obehag och rubbningar, draga in sina sedlar till den grad, som af lagens antagande blefve en följd. Meningen är väl icke att rörelsemedlet, sedlarne, skulle för allmänheten varda minskadt, utan att, såsom från statsrådsbanken redan är antydt, Riksbanken skulle fylla, hvad som erfordras utöfver det för enskilda bankerna bestämda maximum af 50 millioner; men huru detta skall gå för sig utan rubbningar i kreditförhållandena, lemnar jag derhän.

Huru den föreslagna begränsningen af rätten att utgifva sedlar å tio kronor skulle verka olika på olika orter beder jag få belysa med några exempel ur bankrapporten för den 31 December 1885. Jag har valt ställningen denna dag dels derför att ett års bokslut då förelåg och dels derför att de enskilda bankernas sedelutgifning då kom så nära det föreslagna maximum, 50 millioner, som den, så vidt jag kunnat finna, under den senare tiden gjort, i det den då uppgick till 49,539,283 kronor 75 öre. Det visar sig då att, om man tager $\frac{2}{3}$ -delar af sedelutgifningen såsom gränsen för utgifvandet af tiokronesedlar, icke mindre än 8 banker öfvergått denna gräns. Af dessa banker voro flera norrländska, af det ganska naturliga skäl att deruppe, hvarest sedlarne behöfva kringspridas på en stor yta, få behöfva använda en så stor sedel som å 50 kronor, utan behöfvas hufvudsakligen sedlar å de lägsta valörerna till aflöning åt arbetare och för andra förekommande behof. Jag vill icke trötta herrarne med allt för många siffror, utan endast i korthet nämna, att procenten af utgifna tiokronesedlar i förhållande till hela sedelutgifningen ställer sig för dessa åtta banker sålunda: 60, 65, 68, 67, 63, 65, 64 och för en, Bohusläns enskilda bank, till och med 75 procent. I Bohuslän är förhållandet enahanda som i Norrland, att nemligen befolkningen derstädes icke har råd att använda stora sedlar, i det den hufvudsakligen består af på kusten kringspridda fiskare, hvilka på sin höjd kunna hafva en tiokrona i fickan. Denna föreslagna inskränkning af rätten att utgifva tiokronesedlar kommer att medföra vida större verkningar, än man från början antagligen tänkt sig.

Att sedelutgifningen för öfrigt är mycket vexlande, har redan antydts från statsrådsbanken; och jag ber endast att få i afseende härå anföra några exempel från den bank, jag närmare känner, huru dessa siffror kunna vexla. År 1873 uppgick beloppet af Kristinehamns enskilda banks utelöpande sedlar till högst 2,126,770 kronor och lägst till 1,080,515 kronor. Således var variationen under detta år, under de lysande tiderna, icke mindre än omkring 1,100,000 kronor. Samma bank hade den 31 December 1885 endast 582,320 kronor utelöpande

i sedlar, d. v. s. ungefär en fjerdedel af hvad den hade utelöpande år 1873. Hela denna elasticitet, som ligger i sedelutgifningsrätten, skulle efter den nya lagen komma att upphöra. Jag vill gerna medgifva, att en begränsning kan hafva skäl för sig; men jag tror icke att den bör göras så sträng, att den pressar ned sedelbeloppet under hvad det rimligtvis borde vara. För min del kan jag, med afseende å de förhållanden, jag nu omnämnt, icke finna annat, än att den nu föreslagna lagen är oantaglig, derest man ej lyckas få *sedelutgifningsrätten i allmänhet* begränsad till 60 millioner och gränsen för *utgifvandet af tiokronesedlar* bestämd till $\frac{2}{3}$ -delar af detta belopp.

Efter dessa allmänna betraktelser i frågan, hvilka, efter hvad jag nyss nämnde, blifvit, till herrarnes fördel ofantligt förkortade efter det från statsrådsbanken afgifna yttrandet, ber jag att få något närmare uppehålla mig vid en i denna Kammare afgifven motion N:o 31 och ett af motionären den 17 sistlidne Mars afgifvet särskildt yttrande i samma ämne, enär i sagda motion och yttrande förekomma siffror, så vanställande sanna förhållandet, att jag ansett det såsom en pligt för mig, som kanske lättast af herrarne här kunde taga reda på, huru dessa siffror verkligen borde se ut, att icke låta dem passera protokollet utan att upptaga dem till bemötande. Enär jag hade anledning att tro, att siffrorna i motionen N:o 31 kunde behöfva justeras, ville jag göra mig besvär härmed och råkade då genast i början af bilagan litt. A på en rubrik så lydande: »Totalskuld. Summa.» för alla enskilda banker och under denna rubrik summan 389,346,685 kronor. Jag blef alldeles förvånad, när jag fick se denna uppgift och slog reda på motsvarande siffra i vederbörande bankrapport för den 31 December 1884. Der finner jag, att siffran verkligen är riktig, men rubriken, sådan bankrapporten uppgifver den, är visst icke »Totalskuld. Summa» utan Summa kredit och således äfven Summan debet. Då motionären i stället använder denna siffra på sitt sätt, vet jag icke hvem han vill skrämma, men antagligen vill han afskräcka de solidariska lottegarne i de enskilda bankerna för det ofantliga äfventyr, som är förenadt med delegareskap i dessa banker. Han säger på sid. 4 i motionen:

»Dessa bankers samfälda skuld belöpte sig den 31 December 1884 till 389,346,685 kronor, deruti icke inbegripet de af dessa banker samma dag beviljade kassakreditiv till belopp af 90,254,032 kronor och en sedelutgifningsrätt af 75,150,516 kronor. Med dessa siffror och förhållanden för ögonen må man väl hafva skäl att högligen betvifla, att lottegarne i de enskilda bankerna gjort klart för sig den stora risk, de löpa genom den solidariska ansvarigheten.»

Då jag nu ber att få komplettera dessa siffror, afdrager jag först och främst från summa kredit, 389,346,685 kronor, tillgångarna utöfver skulderna eller 16,746,809 kronor. I den ställning dessa siffror äro använda har jag vidare rätt att afdraga af lottegarne tillskjutna 57,841,900 kronor, ty faran för lottegarne inträder ju ej, förrän de få betala mer än tillskotten. Då blifver skulden till allmänheten 314,757,976 kronor, så att det fel motionären här begått i sin uppställning utgör ett litet belopp af 74,588,709 kronor. Orsaken till detta fel kan jag

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.

(Forts.)

icke så noga veta, men då man af bankrapporten för samma dag finner, att en bank, *Aktiebolaget Arbetareringens bank* tror jag den heter, icke har några besparingar, kan man tänka sig, att motionären deraf dragit den slutsats, att andra banker icke heller hafva några besparingar, och därför använt summa kredit för att visa bankernas stora skuld. — Men det är icke nog med detta grundfel på 74½ millioner i rundt tal. Då motionären framhåller summan af beviljade kreditiv 90 millioner och sedelutgifningsrätten 75 millioner såsom så afskräckande siffror, har han förbisett, att, hvad kreditivsumman beträffar, 56 millioner voro samma dag utestående å kreditiven och således en bankernas *fordran* icke deras skuld, samt att, vidkommande sedelutgifningsrätten, 52 millioner utelöpande sedlar redan förut en gång inberäknats bland skulderna. — Ser man nu efter, hurudan bankernas ställning verkligen var nämnde dag, så befinnes det att skulden till allmänheten utgjorde 314,757,976 kronor, under det tillgångarna uppgingo till 389,346,685 kronor, eller att således ett öfverskott fans af i rundt tal 74½ millioner d. v. s. i procent beräknadt, att bankernas tillgångar med omkring 19% öfverstege skulderna, eller omvänt, att bankerna skulle förlora inemot $\frac{1}{8}$ del af sina tillgångar, innan de solidariska delegarne behöfde utöfver sin insats förlora ett enda öre. Dessa siffror kunna kontrolleras när som helst.

I yttrandet af den 17 Mars 1886 förekomma också åtskilliga felaktigheter af beskaffenhet att böra här rättas och påvisas. Äfven här har motionären begagnat summa kredit i stället för summa skuld, såsom ett beqvämt sätt att få summan stor. Här begagnar han uppgifterna för den 31 Januari 1886, hvilka jag också använt. Till en början uppgifver han, att bankernas grund- och reservfonder skulle utgöra tillsammans 69,358,424 kronor, men de officiella uppgifterna säga deremot 69,448,424 kronor. Skilnaden utgör icke mer än 90,000 kronor, hvilket naturligtvis icke betyder något för den, som är van att i hvarje yttrande kasta boll med millioner. Det är dock ett additionsfel och addition är likväl det första räknesätt man försöker lära sig — till och med i folkskolan. De enskilda bankernas skulder den 31 sistlidna Januari skulle enligt motionärens påstående hafva varit 388,412,920 kronor, men detta belopp utgjorde också, efter hvad jag nyss nämnde, summan af deras tillgångar samma dag. Vidare uppgingo denna dag tillgångarna utöfver skulderna till 15,400,255 kronor och aktiekapitalen till 58,966,900 kronor, så att den återstående skulden till allmänheten utgjorde 314,045,765 kronor. Motionären uppgifver deremot 416,376,109 kronor. För att få denna summa har motionären, fränsedt felräkning och andra fel, begagnat äfven här de uttagna kreditiven såsom en bankernas skuld. Han säger nemligen, att "då emellertid de enskilda bankernas skulder den 31 Januari 1886 uppgingo till 388,412,920 kronor förutom den uttagna andelen af beviljade kreditiv 27,963,189 kronor, eller tillsammans 416,376,109 kronor, så skulle, om bankernas grund- och reservfonder derifrån afdragas jemte den samma dag utelöpande sedelemissionen 46,326,208 kronor, i allt fall återstå en skuldsumma af 295,772,746 kronor." I den rigtningen går resonementet.

I sjelfva verket förhåller det sig så, att den dag nu är fråga om

utgjorde bankernas *tillgångar* 388,4 millioner. Om jag derifrån afdrager sedelpanten, som jag tillåter mig beräkna till 60 millioner, får jag kvar en tillgång af 328,4 millioner. Skulderna utgjorde, efter hvad jag nyss visade, 314 millioner. Drager jag derifrån sedelskulden, 46,3 millioner, får jag i alla fall för bankernas öfriga oprioriterade fordringsegare ett öfverskott af 60,7 millioner, eller 22,6% af skulderna, ehuru jag för 46,3 millioner sedelskuld afsatt 60 millioner såsom pant.

Ser jag nu efter hvad aktiebankerna och kreditaktiebolagen samma dag hade i tillgångar utöfver skulder till allmänheten, voro deras tillgångar — jag talar icke om aktiebeloppen, som inbetalts — 185,3 millioner och deras skulder 152,9 millioner; således uppstår för dem ett öfverskott af 32,4 millioner, eller 21,1% af skulderna, under det att de enskilda bankernas öfverskott utgjorde 60,7 millioner eller 22,6% af skulderna. Jag vill med denna jmförelse alldeles icke kasta någon skugga på aktiebankerna, utan endast påvisa den origtiga jmförelse, som förut blifvit gjord.

Jag hoppas, att jag icke tröttar herrarne allt för mycket, men jag anser mig skyldig att till protokollet lemna ytterligare några siffror i denna fråga. På sidan 3 i sitt särskildt tryckta anförande af den 17 Mars 1886 säger samma motionär: "Riksbanken hade den 31 Januari 1886 utelöpande egna banksedlar kronor 36,040,739, för hvilkas ögonblickliga infriande, om så skulle påfordras, Riksbanken innehade sagde dag:

metallisk kassa	17,132,541 kronor
innestående hos utländska banker	9,124,342 "
utrikes vexlar	8,670,697 "
enskilda bankers sedlar	522,890 "
	tillsammans 35,480,470 kronor."

Äfven här förekommer ett additionsfel, dock ej på mer än 30,000 kronor. Jag tänkte mig först möjligheten af ett tryckfel, men då anförandet är tryckt på två ställen, det ena hos Lund & Andersson och det andra i Riksdagens protokoll hos Isaac Marcus, kan det icke vara tryckfel utan måste vara ett additionsfel och då båda felen, såväl detta som det nyss af mig omnämnda, leda till fördel för den äsigt motionären förfäktar, har jag ansett mig vara berättigad att framhålla förhållandet. Nu ber jag herrarne obsersera, att jag icke vill antyda, att icke Riksbanken kan när som helst infria alla utelöpande sedlar, som kunna i ett visst ögonblick för banken företes, men då motionären talar om att Riksbanken *ögonblickligen* kan inlösa *alla* sina sedlar med metalliskt mynt, men att de enskilda bankerna icke skulle kunna infria mer än omkring 58% af sin sedelutgifning, tillåter jag mig göra jmförelsen sådan den bör vara. Siffran 17,132,541 kronor är riktig utan additionsfel, men i denna summa ingår dels Riksbankens förråd af lagligen i riket gällande guldmynt, 8,512,760 kronor, dels annat guldmynt och omyntadt guld, 4,838,677 kronor, dels slutligen silfver-, koppar- och bronsmynt, 3,781,104 kronor. De två sista siffrorna göra 8,619,781 kronor. Men så länge Riksbanken rätteligen skrifer på

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.*
(Forts.)

sina sedlar, att de inlösas med *guldmynt* enligt lagen om rikets mynt af den 30 Maj 1873, tillåter jag mig betvifla att dessa kapital kunna för inlösen af sedlarne *ögonblickligen* begagnas. Jag stryker därför ut dessa siffror, då jag afser hvad som *ögonblickligen* kan användas. Jag kommer nu till två andra siffror, nämligen innestående hos utländska banker 9,124,342 kronor och utrikes vaxlar 8,670,697 kronor. Begge dessa siffror lida af samma fel. De afse hvad som är användbart för Riksbankens sedlar, men icke *ögonblickligen*. Den sista posten han upptager är enskilda bankernas sedlar å 522,890 kronor. Ja, de enskilda bankernas sedlar äro verkligen guldmynt hvilket ögonblick som helst. Den nämnda dagen hade Riksbanken utelöpande sedlar för 36,040,739 kronor och hade, på sätt jag anför, *ögonblickligen* tillgängliga medel för inlösen af sina sedlar till belopp af 9,035,650 kronor. Denna tillgång utgör således *öfver* 25% af sedelstocken, för enskilda bankerna deremot upptager den ärade talaren den "metalliska kassan" med 7,867,043 kronor, hvilket belopp jag minskar med "annat guldmynt samt omyntadt guld", 383,758 kronor, eller till 7,483,285 kronor. Dertill lägger jag lika med talaren Riksbankens sedlar, 8,719,835 kronor. Det är en siffra, som icke kan bestridas. Vidare har talaren upptagit hos utländska banker innestående 9,124,342 kronor och utrikes vaxlar 8,670,697 kronor. Dessa båda poster måste jag emellertid lemna ur räkningen, liksom jag gjorde, då det gälde Riksbanken. Deremot skall jag upptaga en post, som min motståndare icke upptagit: för sedlars inlösen i Stockholm tillgängliga 1,566,596 kronor. Detta tycker jag verkligen borde få upptagas såsom en tillgång på guldmynt, hvilken *ögonblickligen* kan användas. Jag kommer då till, att de enskilda bankerna den 31 Januari 1886 hade för inlösen af sina sedlar å tillsammans 46,326,208 kronor en *ögonblicklig* tillgång af 17 $\frac{7}{10}$ million, eller 38,3% mot Riksbankens 25%.

Jag upprepar ännu en gång, att jag icke har någon tvekan, att icke Riksbanken lika väl som de enskilda bankerna har förmåga att inlösa sina sedlar i den mån de kunna till inlösen företes, och för att ytterligare visa att enskilda bankerna lika väl som Riksbanken hade andra inom några dagar tillgängliga medel för sedelinvexling, kan jag till förenämnda 17,7 millioner lägga utländska fordringar och utländska vaxlar 9 millioner, fordringar på räkning af inhemska banker 17,2 millioner, anvisningar, å vista vaxlar och utländska sedlar 2,2 millioner, tillhoppa 46,100,000, eller nära nog samma summa, hvartill sedelutgifningen den dagen uppgick.

I sammanhang med berörda framställning har motionären på sidan 4 i det särskildt tryckta yttrandet anfört: "Då de enskilda bankerna enligt bankrapporten hafva förutom sedlarne att vid anfordran utbetala postremissvaxlar, för sedelvexling innestående medel, på andra räkningar med in- och utländska banker och bankirers innestående medel, upp- och afskrifningsräkningar jemte uttagna kreditivbelopp, tillsammans kronor 78,650,232, så synes det mig att deras ställning är så olyckligt svag, att både in- och utlandet behöfver tro att säkerhet förefinnes i den nuvarande solidariska ansvarigheten, hvilken dock tyvärr är långt mindre, än hvad allmänheten antager."

I denna siffra ingår beviljade, men icke uttagna kreditivbelopp med ej mindre än 27,963,189 kronor; och då motionären således fortfarande anser sig kunna räkna uttagna kreditivbelopp såsom en bankernas skuld vid tal om enskilda bankernas ställning i förhållande till allmänheten, vill jag fästa uppmärksamheten på några förhållanden, som röra denna sak. Dessa kreditiv, som äro beviljade, men icke uttagna, böra af två skäl, icke tagas med i en sådan beräkning. Först emedan i medeltal icke någonsin hela det af bankerna beviljade kreditivbeloppet uttages. Jag har någon erfarenhet i det fallet. Jag har nemligen i nära 20 år varit dels tjänsteman dels verkställande direktör i en enskild bank. Under denna tid hafva kreditiven icke någonsin utgått till mera än 76% af beviljade belopp och detta skedde det olyckliga året 1878. Deremot har under flera år procenttalet utgjort endast 65, 50 ja ett år 49,9. 1886 den 31 Januari voro 61% af de å kreditiv beviljade beloppen uttagna i Kristinehamns enskilda bank och för samtliga de enskilda bankerna 68%. I Riksbanken voro samma dag uttagna 55% och i aktiebankerna 60% af de beviljade beloppen. Det synes deraf vara temligen tydligt, att man har rätt att säga, att icke hela summan af de beviljade kreditivbeloppen någonsin skall uttagas. Det andra och ännu tydligare skälet är att, om det skulle inträffa en panik — och på denna sak synes motionärens hela resonnement gå ut, kanske hans bemödanden också — hafva de enskilda bankerna enligt kontrakten rätt att vägra hvarje uttag å kreditiven, och skulle ett bankbolag sättas i konkurs, lärer en kreditivtagare, som ej till fullo begagnat sitt kreditiv, icke hafva rätt att såsom en fordran hos banken bevaka det uttagna beloppet, hvilket ej heller är bankens skuld. Det är följaktligen vilseledande att upptaga denna siffra, då man afser ställningen vid en panik.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren. Jag vill endast säga, att då jag uppvisat de gröfsta felen, som förefinnas i premisserna och i motionärens hela uppställning, jag finner mig kunna förbigå de slutledningar, han dragit af dessa felaktiga siffror såsom förutsättningar. Ty sannerligen någon klok människa tror, att dessa slutledningar äro mera värda än siffrorna.

Endast en sak vill jag upptaga. Motionären säger i sin motivering på sidan 1:

“Väl vet jag, att jag genom denna framställning kommer att trampa ett mäktigt parti på en ömtålig punkt och att jag därför sannolikt kommer att blifva länge förföljd.“ Äfven i denna åsigt, att han skulle blifva förföljd för sina uttalanden, tror jag att han betydligt misstager sig. Jag för min del är tacksam att afvärjandet af hans anfall verkligen varit så lätt, som det befunnits vara, och är fullt öfvertygad om, att han med sina öfverdrifter mera skadat än gagnat den sak han förfäktar.

Vid slutet af detta yttrande gifvo många af Kammarens ledamöter sitt bifall till känna.

Herr Axell: Efter det förtretliga afslöjande, som en ärad ledamot af denna Kammare gjort i ett cirkulärbref, dagteckadt den 30

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

sistlidne, nödgas jag vidgå den ledsamma omständigheten, att jag är delegare i enskild bank. Det må väcka Kammarens förvåning, men jag har verkligen litet svårt att förlåta den värde brefskrifvaren hans indiskretion. Om denna icke varit, hade jag ju kunnat stå här och pläderat för fortsatt utgifvande af tiokronesedlar, för 50 millioners-siffrans höjande till 60, för begränsning af solidariska ansvarigheten o. s. v., utan att man kunnat slå mig med: hvad *du* säger är bosch och intet, ty *du* är en af *desse*. I berörda bref föres åtskilligt tal om den egennyttan, som är ett så utmärkande drag för delegarne i enskilda banker, och detta gifver mig anledning, då jag nu en gång är stadd på bekännelsens väg, to make a clean breast of it, som engelsmannen säger, och öppet förklara, att jag är delegare icke endast i *en* enskild bank utan, horrible dictu et auditu, i *tre* sådana. Jag har i sådana bankaktier ett kapital placeradt af 40,000 kronor, som gifver mig en årlig inkomst af 2,700 kronor eller nära 7⁰/₁₀. Kammaren kan deraf lätt förstå, huru fast mitt eget privata intresse är sammankedjadt med de enskilda bankernas. Visserligen har samme värde brefskrifvare i en brochyr angifvit ett mycket lätt sätt att slita detta föreningsband, genom att jag säljer mina aktier i dessa banker och i stället köper aktier i aktiebanker, och äfven uträknat att jag derigenom skulle förlora endast 1⁰/₁₀ om året. Men en procent på 40,000 kronor är dock 400 kronor, och 400 kronor om året må väl anses vara ett belopp tillräckligt stort att förvilla äfven en svensk senators omdöme, ty tiderna äro bistra, lifvet är dyrt och grundlagen förvägrar oss riksdagsmannaarfvode.

Lyckligt nog för mig har dock denna fråga en annan sida, som möjligen äfven i brefskrifvarens ögon kan lända till rehabilitering af min och mina olycksbröders offentliga karakter. Förutom att jag, såsom nämndt, är delegare i enskilda banker, har jag vid sidan deraf en icke obetydlig trävarurörelse, som med 1 millions årlig omsättning kräfvär ett kapital af mellan 2 och 3 millioner. Det är ett ledsamt faktum, som ingen lifligare än jag kan beklaga, att jag för denna affär är nödsakad upplåna betydligt med penningar. Huruvida nu landets penningväsende och creditsystem möjligen är eller möjligen blir så anordnad, att jag i hvarje ögonblick riskerar att nödgas inskränka eller afstanna min produktion, hvarmed då skulle följa inskränkande eller afstannande af de flesta öfriga affärer i samma branch, hvaraf åter skulle följa pristall på färdiga produkter och prisfall på material, på skogar, på sägar, på flottleder, på allt, ja kanske till och med på — bränvin, detta är för mig en fråga af vital betydelse i ekonomiskt afseende. När jag tänker på denna risk — och de nuvarande förhållandena, men i synnerhet framtidsutsigterna, gifva mig full anledning härtill — då glömmer jag märkvärdigt nog alldeles bort, att jag är delegare i enskild bank, då glömmar jag till och med mina 400 kronor om året. Vi må väl — Herr Smith och jag — kunna vara öfverens derom, att mitt nu skildrade fall, om icke i detalj, så i hufvudsak, gäller för alla de riksdagsmän, som äro delegare i enskilda banker. För hvar och en af oss är intresset såsom sådan bankdelegare försvinnande litet, jemfördt med intresset såsom medlem af det ekonomiska samhället och länk i den ekonomi-

ska kedjan. Och äro vi, Herr Smith och jag, i ty fall ense, nödgas vi väl båda erkänna, att ju mindre man talar och skrifer om sina riksdagskamraters egen nytta i denna fråga, desto bättre för — en sjelf.

Mellan den riksbank, bankkomiterade tänkt sig, och den, för hvilken Herr Smith svärmar, ligger en himmelsvid skilnad. Jag skulle icke tala om denna senare, så vida icke inflytelserika ledamöter af Medkammaren ingått jemte förslagsställaren i en slags interimstyrelse för den affären och om icke fara vore, att den sortens bank i mer eller mindre modifierad form men till hufvudsakligt innehåll länge komme att hägra såsom ideal för Andra Kammarens majoritet. Skilnaden mellan dessa båda banker synes mig i korthet vara följande. Bankkomiténs riksbank är en verklig statsbank med myntvärdets upprätthållande till hufvudsakligt mål, afstående från den risk och den konkurrens, som åtföljer inlåning mot ränta, och derigenom undvikande den dermed förknippade nödvändigheten att tjena in denna ränta genom utlåning, diskontör af endast korta och lätta papper, det vill säga sådana som vid förfallotid ovägerligen inlösas, för det mesta endast rediskontör, med ett ord en penninginrättning, som verkligen förtjenar att räknas till "la haute finance", en bank, som icke kan gå omkull, ty den förer icke några affärer, som kunna leda till bankrutt. Den andre banken åter är oaktadt dess stora dimensioner en puttelkrämarbank, för hvilken myntvärdets upprätthållande är eller måste blifva en underordnad sak, men hufvudsaken åter är att för vinnings eller kanske snarare makts skull slå under sig all landets förlagsaffär, inlåna om möjligt allt, utlåna om möjligt allt, med 50, kanske 100 afdelningskontor, utplanterade i alla landsändar, suga till sig allt kapital för att såmedelst beherska rörelse och näringar efter godtyckliga, möjligen politiska, men sällan bankmessiga grunder och framför allt såsom biprodukt lägga till det af grundlagen medgifna riksdagsmannararvodet ännu ett annat, direktörsarvodet i afdelningskontoren.

En sådan bank bär, efter min uppfattning, döden inom sig. Finge man äfven de bästa styresmän icke allenast vid centralkontoret, utan äfven, hvad viktigare vore, vid afdelningskontoren, ty de komme sannolikt att beherska centralkontoret, vore bauken äfven på bästa möjliga sätt skött, skulle dockförsta allvarliga ekonomiska stormvind kasta den öfverända trots Riksdagens garanti och trots den garanti, som möjligen kan tänkas ligga i Herr Smiths faderskap. Orsaken härtill är lätt funnen. Vårt land eger icke ännu tillräckligt med prima, korta, lätta papper för att föda ens en liten riksbank, något, som jag tror, att nuvarande herrar fullmäktige till fullo kunna vitsorda; ännu mindre finnes deraf tillräckligt för en stor, all bankrörelse monopoliserande riksbank. Vår kapitalbildning är ännu inom de industriella och näringsidkande kretsarne för liten; vi hafva genom ett sedan länge väl utveckladt creditsystem blifvit vana att idka handel och näring med jemförelsevis allt för litet eget kapital och allt för stort lånadt sådant; vårt klimat och vår afstängning under en del af vintern göra äfven långa papper nödvändiga; allt detta bidrager till att hufvudmassan af valutor i vårt land icke

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

äro valutor vid förfallotid. En bank af nyssnämnda omfång blefve därför nödsakad att placera större delen af egna och inlånade kapital i långa, tunga papper af sekunda, kanske tertia kvalitet. Vid första finansiella svårighet måste den reftva segel, men i ändan på hvarje refsejsing hänger då med blytyngd ett afdelningskontor, i hvars styrelse sitta de mäktige i landet, men hvars låntagare äro ännu mäktigare, ty de tillhöra det stora "vælgerfolket". Men den centralbank, som för att rädda sig sjelf nödgas öka det allmänna betrycket, är redan förlorad och med honom all den rörelse och näring, som af banken förlägges. Vi skulle snart stå inför en Riksbankens tredje "realisation". Och icke underligt, ty under det bankkomiténs förslag är bygd på förnuftiga bankprinciper, är den andra banken, såvidt jag kan döma, byggd på oförnuftiga sådana.

Den ärade förslagsställaren talar om sin riksbank såsom en stark bank, ja, om jag icke missminner mig, såsom den starkaste nationalbank i verden, med oomtvistelig kredit. Han har härvid i förbigående sagdt, den förtjensten att icke, såsom en ädel friherre, i denna Kammare häromdagen gjorde, använda frasen: bakom banken står det svenska folket, hvilken fras har mindre verklig innebörd än de fleste, ty den har platt ingen. I dess ställe pekar förslagsställaren hän på sin riksbanks stora grundfond. Hvar har, om man får lof att fråga, Herr Smith lärt sig sin bankvetenskap? Han tyckes ännu sitta fast i, jag vågar icke säga barnatron, men den ursprungliga tron att stort grundkapital i och för sig gör en bank solid. Hvad skulle han säga om franska banken, som med endast 200 millioner francs egna fonder har ett skuldbelopp i sedlar endast af nära 3 milliarder samt mottagit deposition till öfver 3 milliarder. Under det att Stockholms enskilda banks affärer uppgå till den blygsamma siffran af omkring tio gånger beloppet af egna fonder, har franska banken en rörelse 30 à 40 gånger större än sina fonder, och dock är denna bank kanske verdens starkaste. Det är verkligen en lycka för franska banken att den icke ännu kommit under Herr Smiths färla, ty hvilken härresande skildring af *dess* svindel skulle icke Herr Smith med sina vyer i bankvetenskap kunna åstadkomma och dermed förvåna det i from tillit till banken handlande och vandlande franska folket. Men dess bättre för denna och andra banker är beloppet af en banks fonder af underordnad betydelse för dess soliditet; denna beror nästan uteslutande på *portföljen*. Och det är just portföljens usla beskaffenhet, som lifdömmar den riksbank, vi skulle få enligt förslagsställarens recept.

Jag tillåter mig förmoda att Kammaren välvilligt gissar, hvart-hän jag syftat med min argumentation, äfven om den kanske ensidigt nog varit rigtad endast åt ett håll. Jag är för min del med om en riksbank med uteslutande monopol på sedelutgifning; jag är med om, att när som helst med nödig varsamhet sätta tiokronesedlarne på afskrifning, hvilket för mig är liktydigt med afskrifning af enskilda bankerna såsom sådana. Men detta med ett vilkor, och det att vi innan definitivt beslut härom fattas få en riksbank sådan, att icke handel, rörelse, näring och banken sjelf stå på hufvudet under eller efter öfvergången. Möjligheten att få detta vilkor fylldt finnes i Kongl. Maj:ts

proposition; denna möjlighet är åter afskuren genom Utskottets förslag i 31 §.

Kammarens ärade ledamöter torde måhända veta eller åtminstone ana, att jag tillhör de mera avancerade i politiskt och socialt afseende och därför ofta varit benägen att klandra denna Kammares alltför återhållande kraft. Men då jag tänker på det lätta sinne och det kompletta förakt för all bankvetenskap, hvarmed man på visst håll synes mig vilja gå till väga vid ordnandet af vårt creditsystem, måste jag känna mig högeligen tacksam, att en Första Kammare finnes, och att den kan hindra förderbringande och förhastade beslut. Jag hoppas, att Kammaren i denna fråga skall häfda sin ställning, och dristar derjemte hembära regeringen mitt vördsamma tack för dess öppna förklaring, att den icke kan acceptera Utskottets förslag i dess 31 §.

Jag ber på grund af hvad jag nu anfört och under den förut-sättning, att Kammarens beslut i fråga om 31 § måtte utfalla i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, att få yrka bifall till den föredragna punkten.

Detta anförande framkallade upprepade gånger bifallsyttringar från flera håll inom Kammaren.

Herr Hedlund: Det viktigaste momentet i det nu föreliggande förslaget är efter mitt förmenande, att en bestämd gräns blifver satt för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Det osäkerhetstillstånd, hvori vi länge lefvat och ännu lefva, då de enskilda bankerna kunna utsläppa sedlar till nära 100 millioner kronor, — hvarom Utskottet talat — under det att det normala behovet kräfde endast 50 millioner, detta osäkerhetstillstånd har icke kunnat vara annat än mycket betänkligt, särskildt med afseende å de svårigheter, det vållat Riksbanken.

Denna bank, som skall med sin guld-kassa hålla uppe sitt eget sedelmynt, har icke något begrepp om i hvad mån de olika enskilda bankerna i hufvudkontoren och afdelningskontoren verka i fråga om sedelutgifningen. Riksbanken kan icke veta, om de oförmodadt släppa ut sedlar för 5 eller 10 millioner kronor mer än förut, och om dermed uppsamlats riksbankssedlar, så kunna dessa komma att plötsligt presenteras i Riksbanken för erhållande af guld.

Det är sannerligen förvånande, att icke ett sådant osäkerhetstillstånd medfört större vådor, än det verkligen gjort; men det är ju därför ej skäl att leka med dessa vådor.

Allenast för denna omständighet synes det mig således vara värdt att antaga detta förslag. Men det innehåller äfven ett annat moment, som sedan länge tillbaka för mig stått såsom ett viktigt önskemål, nemligen att hela rikets sedelutgifning skulle en gång utgå från Riksbanken allena.

Det har herskat olika meningar om detta sedelutgifningssystem. En fransk skola har betraktat sedelutgifningen från bankens sida lika med reversutgifningen från den enskildes. I Sverige har också för åtskilliga år tillbaka existerat rättighet för enskilda personer att gifva

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

ut sedlar, icke sedlar i reversform, utan reverser i sedelform, fastän denna rättighet sedermera upphört.

På detta åskådningssätt grundades till en del det skottska bank-systemet, som kom in till Sverige för 50 år tillbaka.

Det blef då en rättighet att grunda enskilda banker med sedelutgifningsrätt — en sedelutgifningsrätt, grundad äfven på in-teckningar i jordegendom. Den svenska jorden, blef, så att säga, mobiliserad genom denna på densamma grundade sedelutgifningsrätt.

Det lider icke något tvifvel, att icke derigenom ett ökadt mått af rörelsemedel inträdde i landet och att, åtminstone formelt, ett nytt kapital skapades, som genom denna jordens mobilisering kom de svenska näringarna till handa. Deraf blef ock följden, att med de enskilda bankerna otvifvelaktigt en ganska stor uppblostring skedde i vårt land; och då vi tala om den kapitalbildning, som hos oss under de senaste årtiondena egt rum, vågar jag påstå, att vi därför stå i skuld hos de enskilda bankerna. Genom dem och deras förrättningsmän har hos det svenska folket uppammats en bankerfarenhet och en bankpraxis, som är förvånande för många främlingar.

Men om ock dessa banker hafva åstadkommit och uppsamlat kapital samt på ett fruktbarande sätt delat ut detsamma — onekligen stora förtjenster — är jag dock af den tanken, att en alltför vidsträckt sedelutgifningsrätt icke bör i längden för dem bibehållas.

Jag har någon gång kallat detta vårt banksystem för ett gungfly; och jag begagnar mig nu af samma bild.

Det är sant, att detta gungfly hittills burit; men om det kan bära lättare tyngder, är dermed icke sagdt, att det kan bära större sådana. Och vårt bankväsen har genom samlade kapital numera blifvit för tungt för att kunna bäras af denna svaga grundval.

Emot detta åskådningssätt, att det här endast gäller utgifning af räntefria avistaförbindelser, har jag vågat ställa en annan uppfattning, nemligen att det verkligen icke är ett oberättigadt ord, då man kallar sedlarne för *mynt*. De *äro* i verkligheten hvad man kallar dem "pappersmynt" och icke blott reverser, emedan de fungera såsom mynt, om de ock utgöra endast myntrepresentativ. Men då synes det mig ock som om staten vore skyldig att skaffa garanti åt det folk, som under åtskilliga förhållanden icke kan vägra att mottaga denna sedel, detta myntrepresentativ.

Har jag således varit osäker om statens skyldighet att se till att det funnes en tillfredsställande garanti i afseende å bankernas öfriga funktioner, har jag aldrig haft denna ovisshet i fråga om sedlarne.

Depositören må se till hvar han insätter sina penningar, men vid emottagandet af en sedel kan man icke iakttaga samma försigtighet. Man hade visserligen en gång i Amerika, vid en tid, då många banker inställt sina betalningar, bankböcker, hvari allmänheten kunde inhemta det agio, hvartill man kunde mottaga olika bankers sedlar, men det är lätt att se, det ett sådant system är ohållbart. Det fria banksystemet i Nordamerikas förenta stater har ju också sedermera blifvit i fråga om sedelutgifningsrätten grundligt ändradt.

Olika meningar finnas om Riksbanken. Man säger, att staten

icke bör hafva en sådan bank, såvidt icke i densamma också finnes enskilda aktieegare. Med all aktning för den franska och engelska banken, skattar jag oss likväl lyckliga, att vi hafva en bank, just sådan som Riksbanken.

Det har blifvit sagdt, att "bakom denna bank stode svenska folket", och en talare har velat deri se blott en chimère. Jag är af annan tanke med honom härom. Jag är ganska viss på att svenska folket aldrig skall blottställa sin Riksbank, eller vägra banken det understöd, som kunde påkallas i nödens stund. Men dertill behöfves icke, såsom enligt det åberopade gamla föreställningssättet, att det ena eller andra ståndet, vare sig adel eller bönder, åtaga sig ansvarighet för denna Riksbank. Detta grundades på ett barnsligt åskådningssätt. Svenska staten har i sin hand andra säkerheter än den enskilda förmögenheten, och jag är viss på, att om det gälde, man skulle få verkligen erfaras, att bakom Riksbanken står svenska folket.

Sedelutgifningen, som nu utgör ett stort tvisteämne, har, såsom nämnt, varit af enskild beskaffenhet, speciellt i England och Skottland; men Bank-akten af år 1844, då ett nytt system i England inträdde, fann fördelaktigast, hvad England anginge, att de enskilda sedelbankerna upphörde.

I Frankrike har man så hårdt hållit på, att statsbanken skulle vara ensam om sedelutgifningen, att, efter Savoyens införlifvande med Frankrike, den franska banken inlöste den sedelutgifningsrätt, som den eröfrade provinsens bank förut egde.

Men därför att jag således för min del tror, att man bör komma till detta mål, att vår Riksbank vore den enda sedelutgifvande banken, och jag med glädje helsat det steg i denna riktning, som nu gjorts — deraf följer ingalunda, att jag vill vara med om, att all *bankrörelse* skall vara koncentrerad i Riksbankens hand. Tvärtom, berodde det på mig, skulle jag vilja taga all sådan rörelse från Riksbanken; ty det tillkommer staten lika litet att handla med penningar — ett sådant uttryck tror jag mig kunna begagna — som det tillkommer staten att handla med bränvin, spanmål eller hvilken annan vara som helst.

Men vår Riksbanks bankrörelse har sedan långa tider tillbaka utgjort ett hufvudmoment i hela landets ekonomiska system, hvartill hörde, att banken var hufvudsakligen till för att anskaffa penningar åt lånbehöfvande — bankens kontor har ju också allt intill sista tiden kallats "lånekontor" — och således kan man nu ej tänka på denna rörelses upphörande.

Men kunde man dock komma från detta och derhän, att Riksbanken vore den enda sedelutgifvande banken, så skulle detta för mig vara ett banksystems fullkomlighet.

England har löst frågan på det sätt, att man delat banken i två särskilda departement, det ena ett sedelutgifningsdepartement och det andra ett bankdepartement för den egentliga rörelsen, och något i den vägen tror jag vi också skulle kunna få i vårt land.

När jag från de enskilda bankerna vill borttaga sedelutgifningen, beror det äfven derpå, att denna sedelutgifning har under långa tider, — och detta fortfar alltjemt — förryckt dem från deras egentliga

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts)*

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

bankverksamhet. När en bank, som icke grundats på sedelutgifning, sköter sina affärer ordentligt, måste dess styrelse gifva noga akt på huru kassans ställning är från den ena dagen till den andra och hvilka tillgångar man har att möta ingångna förbindelser samt vaka öfver att bankens verksamhet löper ordentligt.

Men de enskilda bankerna med sin sedelutgifning äro i hög grad befriade från detta bekymmer, ty de veta, att om ett kraf plötsligt ställes på dem, så hafva de sina sedlar att gifva ut.

Det är ur många synpunkter som denna sedelutgifning verkat menligt för ett ordentligt bankväsende och en ordnad bankverksamhet i vårt land.

Såsom en bland svårigheterna att från de enskilda bankerna draga deras sedelutgifningsrätt har man anført deras afdelningskontor. Dessa löna sig så litet, säger man, att, om icke banken hade i dem en utväg att sprida sina sedlar, skulle man nödgas indraga afdelningskontoren. Men det finnes dock ganska många orter, der man helt visst gerna vore af med dessa kontor. De draga åt sig befolkningens besparingar, klagar man, och dessa gå in till hufvudkontoret, hvarigenom ortens besparingar icke komma orten sjelf till godo. Hade vi, säger man, deremot en egen folkbank, behölle vi våra penningar inom vår egen trakt.

Här hafva vi nu 147 afdelningskontor i vårt land. Jag vågar uttala den mening, att vi hafva för mycket af dem på många ställen. Det har uppstått en konkurrens, äfven på ganska små orter, hvilken ingalunda varit nyttig för ett ordentligt bankväsende. Jag har icke något emot konkurrensen i allmänhet, och att den i detta fall medverkar till att mot bättre vilkor tillhandahålla penningar åt lånesökande är ju, utan tvifvel, en fördel; men om genom denna konkurrens bankernas portföljer fyllas med allt för svaga papper, då är den icke till någon fördel. Då en man icke får sina papper diskonterade i den ena banken, går han med dem till en annan och når sitt mål, för konkurrensens skull. Man har ju omtalat, huru en viss bankdirektör, några dagar innan han afvek från Stockholm, ville belåna åtskilliga papper och, då banken drog sig därför, vann sitt mål genom hotelsen att gå till en annan bank. En sådan konkurrens är det som är skadlig. Och när jag i åtskilliga smärre städer ser 2 eller flere bankkontor inrättade, fruktar jag att vi nästan fått för mycket af det goda och att vi lätt nog kunde vara af med åtskilliga af dessa afdelningskontor. I allt fall böra väl icke de utgöra ett så viktigt moment i fråga om denna sedelutgifning, så att de skulle kunna lägga hinder i vägen för dess inskränkande. Åtminstone å deras sida, som utgöra orternas direkta målsmän, de flesta ledamöterna i Andra Kammaren, finnes ingen farhåga fäst vid afdelningskontorens indragning. Det borde likväl vara de, som skulle frukta därför, men det göra de alldeles icke. De hysa deremot i allmänhet en åstundan att kunna associera sig till smärre banker, som kunde bringa ortens besparingar till att blifva för sjelfva orten fruktbärande.

Jag hörde i går, på ett annat rum, omtalas huru väl och godt en liten bank inom en af våra socknar fungerat sedan flere år tillbaka. Visserligen kan en dylik bank blifva utsatt för vådor genom

en svag förvaltning, men, mine herrar, denna risk få vi stå i de stora bankerna liksom i de små.

Här har i dag af en talare framhållits, huru menligt det skulle blifva för den allmänna rörelsen, i fall tiokronesedlarne indroges, och hvilken stor fara detta skulle medföra för hela landet. Mig synes likväl, att man mycket öfverdrifver denna fara.

När det gälde femkronesedlarnes indragning, uttalades också sådana farhågor från många håll — jag vet ej om just här i denna Kammare, men i Medkammaren; och, för att gå dessa farhågor till mötes, gaf ju regeringen särskilda fördelar åt dem, som ville deraf begagna sig, när frågan var om dessa femkronors indragning. Jag har sedermera icke hört en enda bank tala om några svårigheter i den vägen. Den indragningen har gått alldeles omärkbart förbi. Men derved invänder man då: "ja, emedan man kunde sätta tiokronesedlarne i stället!" Det qvarstår dock, att dessa farhågor på förhand uttalades; och nu kan man ju i stället för tiorna sätta till god del femtio- eller hundra-kronor. Huru en sådan operation skulle ske, anser jag här icke vara stället att omtala. Gifvet är ju ock, att de riksbankssedlar, som de enskilda bankerna måste hålla inne under den större sedelutgifningen, komme vid dessas inskränkning att utgå i rörelsen och fylla tomrummet. Antagligen komme i allt de enskilda bankernas vinst att något minskas, men den allmänna rörelsen blefve visst ej blottställd.

Om indragningen af tiorna komme till stånd på det nu föreslagna sättet, skulle det icke medföra några synnerliga vådor.

Jag har visserligen icke sjelf sådan erfarenhet i den vägen, att jag kan göra anspråk på vitsord åt mitt omdöme, men jag kan åberopa mig på verkliga auktoriteter, nemligen bankmän af synnerligen stor erfarenhet, och på hvilkas axlar en ganska stor del af de svårigheter skulle falla, hvilka blefve en följd af tiornas indragning, i fall farhågorna därför verkligen vore grundade.

I allt fall vill jag gerna vidgå *en* svårighet för tiokronesedlarnes indragning inom vissa kortare perioder, ty den anmärkningen måste lemnas oemotsagd, att det kanske ej blefve lätt för bankerna att komma åt sina sedlar. Det är ju icke sagdt, att innehafvarne af desamma lemna dem ifrån sig; och ingen människa kan tvinga dem dertill.

För min del skulle jag därför hellre vilja biträda Herr Gumælii reservation än Utskottets förslag, nemligen att indragningen skedde med $\frac{1}{5}$ hvalt annat år, så att bankerna hade 10 år på sig för hela indragningen.

Men vid detta tal om tiokronornas indragning, som för mig varit en fägningsam tanke, emedan jag deri sett ett steg framåt emot det mål, som sedan lång tid tillbaka hägrat för mig, nemligen sedelutgifningen ensam i Riksbankens hand — mot detta möter en svårighet i förklaringen från regeringsbanken; då det nemligen derifrån yttrades, att regeringen icke skulle kunna acceptera en sådan indragning, som Utskottet föreslagit.

Detta är naturligtvis ett argument af öfverväldigande betydelse; men jag skulle då, emedan jag vet, att Andra Kammaren hårdt håller

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

på detta moment, våga föreslå, att vid den jemkning emellan Kamrarnes olika meningar, som utan tvifvel kommer i fråga, man kunde inskjuta den mellanmeningen: "Såvida icke Kongl. Maj:t finner synnerligen stora hinder derfor möta". Jag vet icke, om Andra Kammaren skulle gå in på ett sådant förslag, men jag föreställer mig att det såväl af regeringen som af Första Kammaren kunde vara acceptabelt.

Skulle erfarenheten lära regeringen att svårigheterna blefve stora, så lärer väl hvarken den ena eller den andra vilja ålägga regeringen att utföra en åtgärd, som för landet vore menlig. Denna hänsyn tror jag mau skulle hafva; men å andra sidan skulle nog regeringen icke heller tveka att gå Riksdagens önsknings till mötes i denna viktiga punkt, derest indragningen under förhandenvarande omständigheter kunde ske utan alltför stora svårigheter.

Detta är det *generella* af denna viktiga lag, som jag nu vågat beröra. Jag ber om ursäkt, i fall jag alltför länge dermed uppehållit Kammaren.

För min del vill jag i hufvudsaken betyga min tacksamhet för vederbörande, som utarbetat denna lag, samt uttala min önskan, att densamma måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Nyström: Då jag hyser stora betänkligheter mot antagandet af denna lag och då jag är en af dem, som i ett utgifvet cirkulär blifvit prickad såsom delegare i enskild bank, då jag dessutom representerar den aflägsnaste orten och banken i riket, och förhållandena i dessa landsändar äro så olika mot i södra och mellersta Sverige, att de äfven med afseende på bankväsende icke ens äro jemförliga, måste jag, till den kraft och verkan det kan hafva, nu uttala dessa betänkligheter. Till en början ber jag få nämna, att jag visserligen är delegare i Vesterbottens enskilda bank, men blott för en obetydlig del, endast gifvande 2 à 300 kronor i inkomst; deremot har jag i 17 år förestått dess afdelningskontor i Luleå, och det är på grund af den erfarenhet, jag inhemtat under denna tiderymd, som jag nu tillåter mig att här framhålla, huru jag anser, att följderna af lagens antagande skola gestalta sig i den nordligaste tredjedelen af riket. Den omorganisationsfråga, som nu föreligger, är så stor och djupt ingripande i folkets ekonomiska förhållanden, att man icke kan annat än med bekymmer tänka på dessa mer eller mindre våldsamma förslag till lösning af densamma. För min del är jag icke mot, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt småningom upphör, ty jag anser, att, såsom grundlagen bestämmer, det bör vara en enda sedelutgifvande bank i riket, men jag tror lika säkert och bygger dervid på den nämnda erfarenheten, att detta omöjligen låter sig göra utan stora menliga följder för landet på det sätt, som här blifvit föreslaget, icke ens enligt det mest moderata af de fyra förslag, som framkommit. I första hand hafva vi Herr Smiths förslag; det kan man säga är alldeles afvita, likasom han sagt om ett annat. Utskottets förslag dernäst bör man icke heller egna den ringaste tanke. Det är att, åtta år på förhand och utan att hafva ordnat Riksbanken, bestämma sig

för en indragning med $\frac{1}{2}$ årligen af hela sedelutgifningsrätten. Jag tror, att vid den tidpunkten det kanske är lika svårt att verkställa denna indragning med en $\frac{1}{2}$ årligen, som det skulle vara, om man denna dag började dermed. Tiderna kunna då vara ännu sämre än nu, ehuru de verkligen för närvarande äro dåliga. Det tredje förslaget är Kongl. Maj:ts. Jag kan icke heller finna att detta är tillfredsställande, ehuru jag måste uttala min vördnad och tacksamhet till regeringen för vissa yttranden, som af en dess ledamot blifvit här fälda, hvaraf man kan sluta, att den icke lyssnat till de röster, som höjas för en allt för häftig rubbning af våra bankförhållanden, såsom Utskottet äfven föreslagit. Jag vill nu, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad en föregående talare, Herr Nordenfelt, yttrat, söka närmare framhålla, hvad han uppgifvit, att nemligen Kongl. Maj:ts förslag är nästan omöjligt att antaga just på grund af den begränsning, som 10-kronesedlarne fått i detsamma, ty då, efter hvad minst tio års erfarenhet visat, 50-kronesedlarne icke kunna utlemnas till någon väsentlig del från bankkontoren i de nordliga orterna, utan man fordrar smärre sedlar, af mindre valör, så är det klart, att man icke bör taga 50-kronesedlarne i beräkning såsom något slags ersättning, då man icke skulle få öfverskrida 30 millioner i 10-kronesedlar. Jag skall bedja att få visa, huru en uträkning utfallit angående den nordligaste banken i vårt land, som har sex kontor, en grundfond af 1,700,000 kronor och en sedelutgifningsrätt af 2,277,975 kronor. Om man antar, att bankernas hela sedelutgifningsrätt enligt Utskottets uppgift går till 80 millioner kronor — den kan i närvarande stund uppböras till närmare 100 millioner — och att den, såsom Utskottet föreslagit, nedsättes till endast 60 millioner, minskas i förhållande dertill sedelutgifningsrätten för nordligaste banken med 569,444 kronor och återstå 1,708,481; afdrager man ytterligare $\frac{2}{3}$, motsvarande inskränkningen, som måste göras på 10-kronesedlarne, är den återstående summan, då 50-kronesedlarne ej kunna användas, 1,025,089. När jag nu ytterligare beräknar, att minst 50,000 kronor måste såsom reserv ständigt ligga inne vid hvarje af de sex kontoren, eller ett ytterligare afdrag af 300,000 kronor, så har man inskränkt sedelutgifningsrätten från omkring 2,300,000 till 725,000 kronor för den mest aflägsna banken i riket, för hvilken det är nästan omöjligt att under vinter, höst och vår underhålla erforderligt snar förbindelse med hufvudstaden och bankens afdelningskontor. En minskning i rörelsemedel af mer än en million skulle sålunda verkställas redan 1888, äfven om endast Utskottets förslag skulle antagas. — Jag hörde med mycket nöje Herr Statsrådet Tamm yttra, att det ej vore meningen göra någon vidare indragning än rörelsen kan tåla, men så blir ej förhållandet, om Kongl. Maj:ts och ännu mindre om Utskottets förslag antages. Jag håller icke på de enskilda bankerna och huru det kan gå med dem, ty de reda sig nog genom förhöjda räntor och afgifter, men jag är bekymrad för den sorgliga belägenhet, som skulle uppstå för många lånebehöfvande i landets nordliga trakter, om hvad som är föreslaget ginge i verkställighet och det redan år 1888. Bankrörelsen på dessa orter bestämmes hufvudsakligen af trävarurörelsen, och i den vägen är det

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.*
(Forts.)

ibland andra tvenne firmor, hvilkas omsättning går till $1\frac{1}{2}$ million kronor för hvardera, men som dock sällan kunna taga emot 5,000 kronor i 50-kronesedlar, eftersom de icke kunna betala folket med annat än mindre sedlar, då ingen vill taga emot eller använda dylika af större valör. Det faller då af sig sjelft, att den föreslagna förändringen skulle hafva en mycket störande inverkan på den allmänna rörelsen, och att äfven enligt det Kongl. förslaget de nordliga orternas behof icke skulle blifva fylldt. Jag vill antaga, att detta förslag möjligen kan vara antagligt i södra och mellersta Sverige, men finner det föga antagligt i de nordliga trakterna, der förhållandena äro helt annorlunda.

Riksbankens afdelningskontor i Luleå, med hvilket jag, som förestår det enskilda bankkontoret på andra sidan gatan, lefver i godt förhållande, har icke och läser ej heller få den kapitalstyrka, att det kan upptaga nordligaste bankens rörelse med en tillgång af omkring fem millioner utom inlånta medel, eftersom riksbankskontorets hela förslag uppgått till blott 1,905,000 kronor och med inlånta medel till omkring två millioner, samt Riksbanken vid denna riksdag ej ansetts tåla att dess tillgångar splittras på afdelningskontor. Om det föreliggande förslaget går igenom, skulle måhända flera af de enskilda afdelningskontoren behöfva indragas eller också nödgas föra ett så tydande lif, att de omöjligt skulle kunna tillfredsställa rörelsens behof och de till stort antal uppgående lånbehöfvande allmogesmännen. Hvarför skulle då Riksdagen ordna saken på ett så oförståndigt och för allmänheten olämpligt sätt?

Dessutom, huru skall man kunna kontrollera, att de enskilda bankerna inom fyra dagar rätta förhållandet, i händelse de skulle hafva släppt ut 10-kronesedlar öfver det medgifna beloppet? Underlåtenhet deraf är belagd med ända till tusen kronors böter. Detta är ett orimligt förslag, och till och med på allmänt bankmöte har man uttalat sig för det önskvärda och billiga uti, att den nordligaste banken skulle medgifvas tio dagars respittid, hvilket hittills varit bankerna beviljadt vid ett möjligt öfverskridande. Men huru skall det blifva möjligt att för hvarje dag uppräknade de utelöpande 10-kronesedlarne? Och huru skall kontrollen försiggå? Skall ett ombud från Konungens Befallningshafvande för hvarje dag inställa sig på dessa bankkontor? Lagen synes blifva överkställbar.

Jag hade tänkt, att jag skulle kunna förena mig i fjerde eller reservanten Claësons förslag, utgående derpå, att man nu endast skulle medgifva en sedelutgifningsrätt af 60 millioner kronor, och inskränka 10-kronesedlarne till 36 millioner, men efter den uträkning, som jag gjort och hvilken icke torde af någon kunna bestridas, har jag kommit till sådana resultat, att jag skulle handla mot bättre vetande och störta många i elände — icke bankerna, ty de kunna taga igen skadan — men folket som skulle få uppsagda sina lån eller nödgas betala en oskäligt hög ränta. Jag kommer troligen därför att, när 31 § förekommer till afgörande, hålla på bankkomiténs förslag, hvilket, såsom bekant, innehåller, sedelutgifningsrätten vid lagens antagande inskränkes från 80 till 50 millioner, men att intet bestämmes

angående 10-kronesedlarnes inskränkning. Jag tror, att detta är den längst gående eftergift, hvartill Riksdagen med afseende på den blifvande oktroyen kan lemna sitt bifall, ty likasom banksedelsutgifningen sedan 50 år tillbaka småningom stigit till den höjd, den nu innehar, måste ock sedelindragningen småningom ske, om ej alltför stora rubbningar uti landets ekonomiska förhållanden skola uppstå. Nedsättningen från 80 till 60 eller 50 millioner anser jag vara det allra högsta, som för närvarande kan göras; det blir i alla fall något mer än en femtedel af 10-kronesedlarne, som derigenom indrages.

En kommande oktroy kan ytterligare inskränka och kanske helt och hållet indraga denna sedelutgifningsrätt, men därför måste den fordran uppställas, att Riksbanken är bättre ordnad än för närvarande, så att den vore mäktig att tillfredsställa rörelsens behof. Då finge man emellertid icke vara emot att inrätta riksbankkontor här och der i landet. Ej heller borde man behöfva tänka på att minska förlagen för dem, som redan finnas, för att inrätta några nya, såsom vid denna riksdag framhållits. Dessutom måste saken ställas på ett mera praktiskt sätt, om Riksbanken skulle öfvertaga rörelsen, åtminstone i de nordliga orterna. Riksbanken skulle nödgas upprätta kontor på alla punkter, som nu hafva förmånen af sådana. Folket är nu så vant vid bekvämlighet i denna rigtning, att det icke utan den största olägenhet låter sig göra att utan ersättning taga bort alla nu bestående enskilda bankkontor. Riksbanken måste dessutom bereda sig på att, i stället för hvad som nu är till lättnad för bankens skötsel föreskrifvet, att lån icke utlemnas under 400 kronor, för allmänhetens bekvämlighets skull gå ned ända till 100 kronor, såsom för de enskilda bankerna är stadgad. Allt detta skulle göra en betydlig förökning af Riksbankens arbetspersonal nödvändig, och kostnaderna därför komme att anseeligt stegras, och när man nu ser, att Riksbanken har icke fullt 4 procent i vinst på sin inhemska lånerörelse, är det märkvärdigt, att det skall vara en sådan äflan att, utan, att sätta något i stället, uttränga de enskilda bankerna, hvilkas verksamhet dock fortgått i mer än 50 år, utan att ett enda öre på dem förlorats.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Schotte: Tiden är långt framskriden, och jag hör redan, att herrarne äro otåliga och längta till slutet, hvarpå jag icke heller undrar, och jag skall därför icke länge upptaga Kammarens tid. Jag ämnar icke inlåta mig på några allmänna betraktelser öfver bankväsendet, så mycket mindre som jag icke eger de insigter i frågan, som skulle kunna förläna mina ord någon synnerlig vikt; jag har endast begärt ordet för att lemna några upplysningar i en punkt, som kanske kunde vara af något intresse.

Några föregående talare hafva i åtskilliga delar bemött yttranden, som af en Kammarens ledamot i utgifna skrifter under riksdagen fäلتs, men jag har icke hört, att någon fäst sig vid hvad i 4:de momentet af sista skriften påpekats, att nemligen enskilda bankerna lemnat lån, som endast i jämförelsevis ringa mån kommit *det mindre jordbruket*

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

till godo. Författaren upplyser, att Herr A. O. Wallenberg vid en föregående riksdag meddelat, att antalet lån till jordbruket i alla de 27 enskilda bankerna då var 78,681 med ett sammanlagdt belopp af 89,221,805 kronor, under det handel och öfriga näringar tillsammans hade lån till ett antal af 62,691 och ett belopp af 157,395,823 kronor; derefter tillägger Herr Smith: "Men hade Herr Wallenberg velat visa, huru liten nytta *allmogen* haft och har af de enskilda bankerna, så hade han säkerligen delat rubriken "*jordbruket*" på sådant sätt, att han upptagit de större godsegarne för sig och *allmogen* för sig; det låg emellertid icke i hans intresse att upplysa derom, att det hufvudsakligen är de större jordegarna, som både äro lottegarer och ofta styrelseledamöter i de enskilda bankerna och som af dem fått låna största delen af de 89 millioner, som "*jordbruket*" uppgafs hafva fått låna".

Jag är visserligen icke i tillfälle att lemna Herr Smith fullständiga upplysningar i den vägen, emedan jag icke har tillträde till mer än en banks räkenskaper, men det torde vara af intresse att få reda på, huru det ställer sig der, och dermed jemföra, huru förhållandena äro i andra banker, då man lätteligen skall finna, att detta yttrande liksom många andra är alldeles falskt.

Hvad först beträffar den lemnade uppgiften om summan af de lån som gått ut till jordbruket, så är den i öfverensstämmelse med den utredning, som banksyndikaten lemnat; jordbruket hade erhållit 78,681 lån med en summa af 89,221,805 kronor samt handel och näringar 62,691, uppgående till den ofvannämnda summan 157,395,823. Att summan af de lånebelopp, som lemnats till handel och näringar, öfverstiger det, som lemnats till jordbruket, har sin naturliga förklaringsgrund deri, att bankerna i de stora städerna, såsom Stockholm, Göteborg och Norrköping, hvilket äfven till en viss grad gäller Skåne- och Sundsvallsbankerna jemte ett par norrländska banker, hufvudsakligen genom sin utlåning betjena handel och industri och i mindre grad jordbruket. Men alla andra enskilda banker hafva största delen af sin utlåning både till antalet lån och hela lånesumman just lemnad såsom förlag åt jordbruket. Jag må endast nämna, att *Vermlandsbanken* till jordbruket lemnat 3,842,832 kronor, fördelade på 3,559 låntagare, till handel och näringar 2,631,865, fördelade på 1,191 låntagare och till öfrige låntagare, 514 till antalet, 570,418 kronor. *Östergötlands enskilda bank* har lemnat åt jordbruket och 7,657 låntagare 6,471,120, åt handel och näringar (2,933 låntagare) 4,124,295 samt åt öfrige 882 låntagare 789,326 kronor. *Skarabovgs läns bank* har lånat till jordbruket och 8,564 låntagare 6,089,976, till handel och näringar med 1,405 låntagare 3,659,032, och till öfrige låntagare 1,024 lån med tillsammans 959,667 kronor. *Södermanlands enskilda bank* har till jordbruket med 2,158 låntagare lemnat 3,179,379, till handel och näringar med 738 låntagare 1,731,752 samt till öfrige låntagare, till antalet 530,577,166 kronor; o. s. v. Men, säger man, af denna lånesumma är det de stora godsegarne, som taga största delen, deremot få *allmogen* och de mindre jordbrukarne endast en obetydlig del deraf. Det är just i detta afseende jag är i

tillfälle att lemna några närmare upplysningar om förhållandet i en bank, och jag förmodar, att samma förhållande eger rum i alla andra banker, som i afseende på utlåningen kunna anses likställda med denna. Enligt de närmare upplysningar, som jag förskaffat mig om lånerörelsen vid nämnda banks hufvudkontor och tvenne af de viktigare afdelningskontoren, utgjorde under 1885 summan af diskontlånens antal vid hufvudkontoret 1,250. Deraf utgingo till de *mindre jordbrukarne*, hvartill jag räknar hemmansegare, arrendatorer, brukare och torpare, 800 stycken; till innehafvare af större egendomar 125, och till tjänstemän, köpmän, handtverkare m. fl. 325. I ett afdelningskontor voro lånens antal 709, deraf till det mindre jordbruket 629, till det större 10 och till andra personer 70. I ett annat afdelningskontor var diskontlånens antal 533, deraf till det mindre jordbruket 471, till godsegare 13 och till andra personer 49. I afseende på vaxlar är naturligtvis det förhållandet gifvet, att köpmän och industriidkare taga större delen af lånen och jordbruket den mindre. Emellertid var antalet vaxlar i Nyköpingskontoret inalles 1,296, hvaraf 365 kommo på mindre jordbrukare, 148 på godsegare, 350 på köpmän och 433 på andra personer. Kassakreditiv beviljades vid hufvudkontoret till mindre jordbrukare till ett antal af 65, till godsegare 23, till köpmän 40 och andra personer 58, summa 186 stycken. Vid ett afdelningskontor voro motsvarande siffror: till mindre jordbrukare 72, godsegare 14, köpmän 23 och andra personer 14, summa 123, o. s. v.

Detta med afseende på lånens antal. Ser man åter på summorna, voro kreditiv beviljade jordbruket till ett belopp af 963,800, handel och näringar 774,700 och andra personer 167,500 kronor; diskontlån till jordbruket 1,836,075, handel och näringar 390,425 samt till andra personer 341,390 kronor. Grundfondshypotek ligga intecknade i jordbruksfastigheter till ett belopp af 284,796, i handel och näringar 14,000 samt för andra ändamål 91,100 kronor.

Jag tror mig härmed hafva visat, att i denna enskilda bank jordbrukarne äro de största låntagarne både till antalet och summan, och om man kände till förhållandena i öfriga enskilda banker, är jag öfvertygad, att åtminstone på de flesta ställen man skulle finna något liknande. Det kan derför icke annat än förvåna mig, att man klagat öfver, att jordbruket har för liten nytta af dessa inrättningar, och påstår att det vore lyckligare, om de enskilda bankernas afdelningskontor indroges, så att deras antal blefve mindre.

En ärad talare har sagt, att bankernas afdelningskontor hufvudsakligen göra tjänst genom insamlande af allmänhetens besparingar, hvilka de inskicka till hufvudkontoren, som göra dem fruktbara. De anförda siffrorna torde till fyllest ådagalägga, att detta påstående alldeles icke håller streck, utan att tvärtom de insatta medlen i allmänhet göras fruktbarande just inom det område på landsbygden, der afdelningskontoren äro belägna; och det är ofta hufvudkontoret, som just får lemna förlag åt afdelningskontoren. Ehuru jag visserligen äfven tror, att ett eller annat dylikt kontor möjligen kunde försvinna, undrar jag, huru det skulle gå med den mindre jordbrukaren, om banklagstiftningen ordnades så, att en indragning af en mängd kontor måste hastigt sättas

*Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.*

(Forts.)

Lagförslag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

i verket. En katastrof skulle ovilkorligen blifva följden deraf, hvars följder knappast nu kunna beräknas. Det är sådeles alldeles icke för de enskilda bankernas lottegarare, utan just för jordbrukarne, och i all synnerhet för de *mindre jordbrukarne*, som jag anser det vara af så stor vikt, att de enskilda bankernas verksamhet icke allt för mycket inskränkes.

Under förhoppning att 2 § måtte bifallas i öfverensstämmelse med Utskottets och 31 § med Kongl. Maj:ts förslag, får jag således yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf och vidare på afslag derå, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 84.

Nej — 16.

Herr Fischer: Jag anhåller att få till protokollet antecknad, att denna votering är begärd af en ledamot, som på förhand förklarar, att han ej ernade deltaga i votering, och, enligt hvad jag öfvertygat mig om, icke heller nu i densamma tagit del.

Den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till morgondagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades Riksdagens Kanslideputerades Memorial N:o 2, angående förhöjning i gratifikationerna åt tjänstemännen och vaktbetjente i tryckeriexpeditionen.

Herr vice Talmannen yttrade: Jag får hemställa, att Kammarren behagade besluta, att de i dag första gången bordlagda ärenden skola uppföras främst samt Bevillnings-Utskottets Betänkanden N:is 16 och 17, som denna dag bordlagts andra gången, sättas sist på föredragningslistan till nästa plenum, äfvensom att Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, om upphäfvande af förordningen den 29 Maj 1874 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden, uppföres å föredragningslistan till Kammarens sammanträde Onsdagen den 12 i denna månad.

På gjord proposition beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle bland utskottsbetänkandena sättas främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, och sist de, som under förmiddagens sammanträde bordlagts andra gången, med undantag af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, hvilket skulle uppföras på föredragningslistan till Kammarens sammanträde Onsdagen den 12 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. 10,15 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
